

GOSPA SINJSKA

GODIŠTE LII.

GLASILO SVETIŠTA I ŽUPE GOSPE SINJSKE
VELIKA GOSPA, 2025.

BROJ 2

„GOSPA SINJSKA“,
glasilo Svetišta
i Župe Gospe Sinjske

Izdavač:

Franjevački samostan Sinj
Fratarski prolaz 4, 21 230 Sinj
Tel. 021/707 010
www.gospa-sinjska.hr
gospa.sinjska.svetiste@gmail.com
zupa.sinj@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik:

fra Marinko Vukman

Uredništvo:

fra Antonio Mravak
fra Marinko Vukman
Helena Budimir
Monika Vrgoč

Lektura i korektura:

Ivna Cvitković

Grafički urednik:

Silvio Družević

Naslovna:

Proslava Velike Gospe 2024.
Autor: Roko Pavlinušić

Posljednja stranica:

Hrvatske pošte, prigodna marka
„Hrvatska svetišta“
Svetište Čudotvorne Gospe
Sinjske
Autor: Dean Roksandić

Foto:

Župni arhiv
Petar Malbaša
Roko Pavlinušić
Vatican media

Tisak:

Jafra-print d.o.o., Solin

Žiro račun:

Franjevačka provincija
Presvetog Otkupitelja -
Franjevački samostan Sinj
HR 0923400091110099301
- PBZ banka

Sadržaj

fra Marinko Vukman

Velika Gospa – u znaku naših jubileja 3

Dinko Aračić

„Po njoj sva zemlja miriše“ 6

Branimir Stanić

Pogled na dva pontifikata: papa Franjo i papa Lav XIV..... 9

fra Domagoj Runje

Uz osamstoti Jubilej Pjesme brata Sunca..... 14

Propovijed zagrebačkog nadbiskupa Dražana Kutleše..... 18

Ivan Kozlica

Kako je Sinj 1925. obilježio tisućugodišnjicu krunjenja
kralja Tomislava..... 22

Ante Nazor

Hrvatska 1990. – 1995.: od okupacije do pobjede, slobode i
demokracije..... 25

Iz života Svetišta i Župe 29

Čin posvete Hrvatskoga naroda i Domovine Presvetomu Srcu
Isusovu 40

Četvrti kongres Dani duhovne baštine marijanskih svetišta ... 42

Davor Milošević, Jeruzalemski hodočasnik 44

Pobjednici povijest pišu 46

Hodočasnici u Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske..... 48

Franjevačke riznice baštine 50

Projekt nove kapele i dvorane za hodočasnike i župljane..... 53

fra Marinko
Vukman

Velika Gospa – u znaku naših jubileja

Slavlje Uznesenja Blažene Djevice Marije, Velike Gospe je bez sumnje dan kada su nam crkve najposjećenije, a marijanska svetišta prepuna hodočasnika. Mnoga od tih marijanskih svetišta prepoznata su u narodu kao posebna sveta mjesta, mjesta u kojima se na poseban način može iskusiti Božja blizina, povlaštena mjesta susreta s Marijinim Sinom te mjesta zaštite i zagovora naše nebeske Majke Marije. To je posebno vidljivo i dirljivo u Gospinu Sinju. Velik je broj hodočasnika koji za ovaj veliki dan i blagdan poduzimaju i duža putovanja. Dolaze naši iseljenici na „privremenom radu” u stranim zemljama, voze se satima po ljetnoj vrućini i gužvama po autocestama da bi bili u svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske. Mnogi vjernici pješače i više sati da bi se tu ispovjedili i sudjelovali na misama. Na taj način prikazuju Bogu nešto od svoje žrtve kao zahvalnost za primljena dobročinstva. I to ne samo pred Veliku Gospu, nego tijekom cijele godine. Dolaze hodočasnici, stari i mladi, zdravi i bolesni, siromašni i bogati pred sliku i lik Blažene Djevice Marije sa svojim radostima i poteškoćama. Hodočaste na iste načine kako su to činili sa svojim roditeljima u svom djetinjstvu. Dolaze s nadom da će Bog čuti njihove molitve i uslišiti prošnje po njezinu zagovoru. Dolaze isplakati svoje jade. Dolaze se pohvaliti svojim uspjesima. Dolaze vidjeti drage ljude, susresti se s rodbinom i prijateljima. Ovo je trenutak u kojem se događa susret s Bogom i susret s ljudima. I kako to biva u životu, nakon slavlja i uznesenih osjećaja vraćaju se nazad. Vraćaju se svojim svakodnevnim obvezama, u obitelj, u odnose koji možda nisu savršeni. No ono što nose u srcu može promijeniti sve. Ako nose Krista, ako hvale Boga u svom „Veliča”, ako služe kao Marija – tada i njihov dom postaje sveto mjesto. Ne treba čekati Nebo da bi živjeli vječnost. Nebo počinje tu, kad svakom danu damo

smisao, ljubav i vjeru, kad svaki dan osvijetlimo evanđeoskim porukama Božje blizine.

Ove godine Crkva slavi Jubilej, godinu obnove, milosti i novog početka. Ujedno se prisjećamo 1100. obljetnice prvih splitskih crkvenih sabora i prvih spomena Hrvatskoga kraljevstva. Te obljetnice nisu samo podsjetnik na slavnu prošlost, već i poziv da i mi, kao narod, obnovimo svoj put vjere i vjernosti. Marija u hvalospjevu „Veliča”, ne veliča i ne zahvaljuje Bogu za svoj ugodan život, nego primjećuje djela Božje vjernosti kroz povijest njezina naroda. Ona vidi i hvali Boga koji spašava i uzdiže siromahe, gladne i slomljene. Slavlje Marijinog Uznesenja nije samo podsjetnik na veliku Marijinu slavu, na Veliku Gospu. Ovo je slavlje poziv svima nama da živimo svoju vjeru jednostavno i svakodnevno. Da budemo ljudi hoda, služenja i zahvalnosti. Kao što je Marija služila Elizabeti u svakodnevnim i ovozemaljskim potrebama, i mi smo pozvani brinuti jedni za druge u ovozemaljskom životu. Nakon služenja Elizabeti Marija se vratila kući i tamo nastavila nositi doživljaj prisutnosti Božje. Taj njezin čin poziv je nama da svoju vjeru ne živimo samo u svečanim trenucima, nego da je živimo u našim domovima, u našim župnim zajednicama, u našem društvu, u našoj domovini.

Zato je važno da nam odluka s kojom polazimo na hodočašće bude dobra. Da ta odluka bude prožeta željom za novim iskustvom Boga na svetom mjestu kamo idemo. Isto tako je važno da boravak na svetom mjestu bude ispunjen molitvom i željom da Bog u nama učini preobrazbu, da se kući vratimo bolji i da to osjete svi oni s kojima živimo, radimo, igramo se i veselimo...

Dragi Gospini štovatelji, dragi hodočasnici – fratri samostana i svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske radosno vas čekaju u bazilici Gospe Sinjske i raduju se susretu s vama!

Dinko Aračić

„Po njoj sva zemlja miriše“

Mnogo je molitava kojima se vjernički puk obraća Isusovoj majci, mnogo je naziva u kojima se zrcali njezina majčinska uloga. Uz biblijska imena i bogoslovne pojmove postoje i slike iz prirode kojima je tijekom vremena obogaćen lik te izuzetne žene. Tako su za Mariju nastali naslovi: izvor nepresušni, more mironosno, cvijet koji ne vene, miris života, perivoj divotâ, mirisno cvijeće, itd.

»Riječ je, dakle, o Mariji, majci Isusovoj i našoj, po kojoj sva zemlja miriše, o tajni neodoljiva mirisa koji za sobom ostavlja.«

Uz Gospine blagdane pučka pobožnost poveza-la je određene običaje. Tako o blagdanu Velike Gospe u nekim kršćanskim krajevima postoji običaj da se blagoslivlja mirisavo bilje, cvijeće i trave, koje služe za lijek i zaštitu. Sve to podsjeća na misao da je Marija divan miris, najljepši cvijet Božjeg stvorenja, ruža otajstvena koja je procvala u punini vremena, kad je Bog šaljući svoga Sina, darovao svijetu jedno novo proljeće. Riječ je, dakle, o Mariji, majci Isusovoj i našoj, po kojoj sva zemlja miriše, o tajni neodoljiva mirisa koji za sobom ostavlja.

Sveto pismo puno je mirisa. U Pjesmi nad pjesmama stoji da je ime ljubljene osobe *miris najboljih mirodija* (Pj 1, 3). U Evanđelju čitamo da se sva kuća napunila mirisa od pomasti (usp. Iv 12, 3). Po svojoj naravi, miris se širi uokolo, a slika je božanske ljubavi, koja se nevidljivo širi i zahvaća osobe koje i same postaju „Kristov miomiris“.

„Dušom i tijelom“

Iako nema svetopisamskih temelja, blagdan Marijina uznesenja u nebesku slavu, posjeduje dugu kršćanku predaju. Spomen njezina usnuća slavio se polovicom 5. stoljeća. Već je tada u molitvama i propovijedima izraženo da je Marija dušom i tijelom uznesena u nebesku slavu, što je vjerska istina koju je mnogo kasnije Crkva službeno proglasila dogmom. Blagdan Velike

Gospe nastao je, dakle, „odozdo“, iz puka i za puk. Crkveni pravorijek prihvatio je ono što su kršćani vjerovali tijekom stoljeća. Taj „osjećaj vjere“ naroda Božjega bio je za našega fra Karla Balića (†1977.), predsjednika Papinske međunarodne marijanske akademije i teologa u Papinom povjerenstvu uznesenja, jedan od glavnih dokaza Marijine nebeske proslave. Marijin zemaljski život Bog je obdario savršenim početkom i okrunio sretnim završetkom. Zauvijek sjedinjena sa svojim Sinom. Svim svojim bićem, tijelom i dušom, prispjela je u Božji svijet. Pojam „tijelo i duša“ već je od davnine označavao čitava čovjeka, cijelo ljudsko biće.

Za nastanak Gospina blagdana pridonijela je izvan biblijska predaja koja je potaknula umjetnost da na slikovit način uprizori Marijinu smrt i uznesenje. U apokrifnom evanđelju, pobožnom spisu koji Crkva nije uvrstila u knjige Novog zavjeta, pripovijeda se da su apostoli sa svih mjesta gdje su se nalazili bili preneseni kako bi nazočili Marijinoj smrti i sahrani. Kako je i u tom slučaju bio odsutan apostol Toma, kad je došao treći dan otvorili su Marijin grob i u njemu našli mirisavo cvijeće, bilje i trave. Odatle je nastao spomenuti običaj da se na blagdan Velike Gospe blagoslivlja cvijeće, mirisavo i ljekovito bilje, koji su dragocjeni Božji darovi ljudima.

Božji miris

»Hugo od Sv. Viktora (11. st.) drži da savršen cvijet mora imati tri svojstva: da je lijep, mirisav i ljekovit. Sve to nalazimo kod Marije, i to u najvišoj mjeri. Ona je savršen cvijet jer je savršeno stvorenje. Odiše mirisom koji nadmašuje sve druge miomirise.«

Služeći se ljudskim govorom i slikama iz prirode vjernička pobožnost za blagdan Velike Gospe uspoređuje bl. Djevicu Mariju s mirisavim cvijećem raskošnih boja i ugodna mirisa. Ona je žena, koja je primila Božju snagu i moć, u sebi ju nosila, pa

može i druge ozdravljati. Hugo od Sv. Viktora (11. st.) drži da savršen cvijet mora imati tri svojstva: da je lijep, mirisav i ljekovit. Sve to nalazimo kod Marije, i to u najvišoj mjeri. Ona je savršen cvijet jer je savršeno stvorenje. Odiše mirisom koji nadmašuje sve druge miomirise. Međutim, treće svojstvo savršena cvijeta veoma je rijetko. Jedino u jednom cvijetu susrećemo iscjeliteljsku snagu sjedinjenu s mirisom i ljepotom u najvišem stupnju: u Mariji koju Crkva naziva i zaziva kao *zdravlje bolesnih*. Kao što je njezin božanski Sin prošao zemljom ozdravljajući bolesne, tako i Marija, prema osjećaju vjere naroda Božjega, iscjeljuje tolikima boli na tijelu i u duši.

Austrijski pjesnik Rainer Maria Rilke (†1926.) stavlja u usta anđelu na Marijinu grobu riječi:

*Otkloni kamen u stranu, ako želiš znati,
gdje je ona zbog koje ti srce poigrava.
Pogledaj, bila je kao jastuk od lavande,
na trenutak tu položena,
kako bi zemlja ubuduće po njoj mirisala.*

A u našoj crkvenoj pjesmi koju je napisao Dragutin Domjanić (†1933.), a uglazbio Anzelmo Canjuga (†1952.) stoji:

*Ljiljane bijeli nebeskog kraja,
ljepši i draži no sunašca sjaj,
mirisni cvijete vječnoga raja,
Kraljice neba, pomoć nam daj.
Čudesnog kipa milosno cvijeće
sipala ti si na hrvatski dom,
zanosno narod do tebe kreće,
moleć se tebi i Sinku tvom.*

»Kad slavimo blagdan Velike Gospe sjećamo se moći Gospina zagovora, njezina posredništva između Boga i ljudi. Marija je vrata nebeska, spona između neba i zemlje, između Boga i čovjeka. I u toj ulozi ona je Božji dar ljudima.«

Tim riječima, stihom i pjesmom izražava se zapravo nešto od Marijne posredničke moći. Tvorac i izvor svega je uvijek i jedino Bog. Od njega sve dolazi, sve je u njemu i od njega je sve stvoreno. Ali i u Mariji, našoj Gospi, ima nešto od onoga što nam je Bog darovao. U njoj se nazire početak Božjega svijeta, spasenje koje je Bog obećao svima. Isus Krist je pravi Bog i pravi čovjek. To je vjera naša koju isповijedamo i kojom se dičimo.

»Pouzdamo se u njezin zagovor. Ona je naša majka. Iako je na nebu, nije daleko od nas na zemlji. I u njezinu svetištu u našem Sinju možemo osjetiti miris njezina zagovora i majčinske ljubavi.«

Marija je žena, ljudska osoba, potrebna Božjeg spasenja. Kad slavimo blagdan Velike Gospe sjećamo se moći Gospina zagovora, njezina posredništva između Boga i ljudi. Marija je vrata nebeska, spona između neba i zemlje, između Boga i čovjeka. I u toj ulozi ona je Božji dar ljudima. Njoj se obraćamo kao ženi koja je iskusila što je božansko, a pritom zadržala što je ljudsko. I sve što je ljudsko, nije joj tuđe. Ni nju nisu mimoišle patnje i boli, no ona nije od njih pobjegla, nego je izdržala sve do križa.

Iz promišljanja o Onoj po kojoj sva zemlji miriše, nameće se misao da smo i sami pozvani biti Božji miris u ovome svijetu te svojim životom svjedočiti Božju snagu i moć. Sv. Pavao potiče nas da budemo Kristov miomiris. *Hvala Bogu koji nas u Kristu uvijek proslavlja te širi po nama miris svoga spoznanja. Kristov smo miomiris Bogu i među onima koji se spašavaju i među onima koji propadaju* (2 Kor 2, 14-15). Mirisati i osjećati, iskusiti nebo i vjeru te i sami biti (mio)mirisom od kojega se osjeća i miriše nešto od Božjega svijeta. Za to ne treba biti velik ni poznat, nisu potrebne mnoge ni velike riječi, nego jednostavno biti tu, mirisati Kristovim (mio)mirisom, širiti oko sebe miris neba. Bogu hvala, da i među nama ima takvih koji su spremni priskočiti onamo gdje je pomoć potrebna, koji ne drže velike govore, nego svojim životom šire miris Božje dobrote i ljubavi.

Susret s Kristom tiče se svih osjetila. Nitko od nas nije praznih ruku. Svojim životom svatko od nas posjeduje koji od dragocjenih miomirisa. Dan za danom, kap po kap pozvani smo razlijevati dragocjeni miris među onima koje susrećemo tako da se kuća i život, osobe i okružje ispune miomirisom. U tome nam je uzor i pomoć Ona po kojoj sav svijet miriše. Pouzdamo se u njezin zagovor. Ona je naša majka. Iako je na nebu, nije daleko od nas na zemlji. I u njezinu svetištu u našem Sinju možemo osjetiti miris njezina zagovora i majčinske ljubavi. Tijelom i dušom Marija je sa svojim božanskim Sinom u nebeskoj slavi. To nam je znak da je Nebo otvoreno, da u njemu kuca srce jedne majke po kojoj „sva zemlja miriše“.

Pogled na dva pontifikata: papa Franjo i papa Lav XIV.

Branimir Stanić

Papa vapaja

Smrću pape Franje završen je pontifikat kojim je Katolička Crkva posljednjih 12 godina na poseban način vapila Bogu i ljudima. Vapaj je krenuo već prvoga dana Franjina pontifikata, kada je mnoštvu na Trgu sv. Petra prvi put odjeven u bijelo papinsko ruho zavapio: »Molite za mene!« Taj »molite za mene« nije bio bljesak nadahnuća, nego stalna pratnja njegove papinske službe: nebrojeni susreti s vjernicima, putovanja, pohodi, čestitke, zahvale, govori, pisma... redovito su završavali molbom da se za njega moli. I posljednja volja pape Franje, iskazana u njegovoj oporuci, podsjeća na taj vapaj: »Neka Gospodin podari zasluženu nagradu onima koji su me voljeli i koji će nastaviti moliti za mene«. Time je čovjek na najsnažnijoj službi u

č o -

vječanstvu, namjesnik Kristov na zemlji, duhovni poglavar 1,4 milijarde katolika i – ako netko baš hoće materijalno gledati – baštinik kulturnoga i umjetničkoga blaga čovječanstva doista neprocjenjive vrijednosti sebe danomice činio prosjakom – jer samo prosjaci danomice vape pred drugima. I sljedeće je posebno znakovito. Sudeći po izvještajima o posljednjim papinim trenutcima na zemaljskom putu, ni on – poput Mojsija koji nije zakoračio u obećanu zemlju – na samrtnoj postelji nije čuo tu zadnju molitvu za kojom je čeznuo čitavu svoju papinsku službu.

Svjetovno gledano, velika je tuga ne uslišiti želju nekome u doba kada se sve želje ostvaruju. No gledano očima vjere, mnogo toga upućuje da bi posrijedi mogao biti završni manevar Duha Svetoga, koji je i glavni posrednik u odabiru jedinoga pape: ostati uskraćen za ostvarenje velike želje da bi se ostvarilo još veće dobro.

Pontifikat pape Franje bio je, dakle, i pontifikat vapaja. Evo nekoliko primjera. Kad je proglašavao Godinu milosrđa – vapio je; kad je objavio »ekološku« encikliku »Laudato si'«, tražio je da se čuje vapaj zemlje i siromaha; kada je ljubio noge zaraćenim državicima, vapio je za mirom; kada je proglašavao sinode, vapio je da se u Crkvi više međusobno sluša;

kada je molio pred praznim Trgom sv.

Petra usred pandemije, vapio je da

se svijet obrati; kada se zauzimao

za vrijednost života, vapio je u

ime tek začeta djeteta i starca

u hospiciju... I sa svakim

vapajem događala se neka

čudna zakonitost: papa

se – jer je vapio – učinio

slabijim i naoko je pred

moćnicima slabio značaj

svoje službe, a drugi su –

jer su mislili da je riječ o

slabosti – počeli očitovati

svoje stvarne naume.

Dobro smo to vidjeli i na primjeru kanonizacije bl. Alojzija Stepinca.

Papa Franjo u nasljeđe ne ostavlja samo Crkvu koja je postala znakom poniznosti, otvorenosti – ali i dalje kontinuiteta – nego i Crkvu u kojoj se više nitko ne može skrivati. Uz Franjin je pontifikat mnogo toga postalo očito, a najočitije je sljedeće: sada se zna tko u Crkvi želi čuvati autentični crkveni nauk da bi se duše spasile, a tko ga želi mijenjati radi nekih partikularnih postignuća ili radi sviđanja svijetu. Svijest o tome neprocjenjiv je Franjin dar za budućnost.

Nasljedujući nauk sv. Pavla, i papa Franjo umnogome je oživotvorio načelo: kada sam slab, onda sam jak. Stoga je, dugoročno gledano, s 12-godišnjim pontifikatom pape Franje Crkva postala jača u onoj mjeri u kojoj je i pred svijetom i pred samom sobom naoko oslabila. Čini se kao manevr Duha Svetoga koji ne može duhovno ne provjetravati. Kako uzvratiti papi Franji za taj dar? Jednostavno. Valja riječju i djelom odgovoriti na njegov vapaj: »Molite za mene«.

Papa dubokog pogleda

Iako su novoga poglavara Katoličke Crkve, papu Lava XIV., u prvim minutama nakon izbora, diljem svijeta nazvali »papom Amerikancem«, ubrzo je taj dojam iščezavao u korist dojma da je 8. svibnja mnoštvo s balkona bazilike sv. Petra pozdravio papa koji pripada – svima.

Da je to tako, svjedoči i radost s kojom je vijest o izboru pape Lava dočekana diljem svijeta, a na poseban način u Hrvatskoj, s obzirom na to da se izbor dogodio na rođendan bl. kardinala i mučenika Alojzija Stepinca koji je bio spreman umrijeti za odanost rimskom biskupu. Papa je svijet osvojio svojom blagom osobnošću, ali i životnim putem koji je išao od Sjeverne preko Južne Amerike pa do Europe. To je put, počevši od njegovih obiteljskih korijena, zahvaljujući kojemu ga nitko ne može svojatati. Potvrdilo se: Papa je otac svima. I kada bi se u namisli Providnosti trebalo tražiti zašto je ovaj novoizabrani papa najbolji za ovo vrijeme, možda razloge treba tražiti u tome što je riječ o čovjeku kojemu je Bog dao dobro vidjeti.

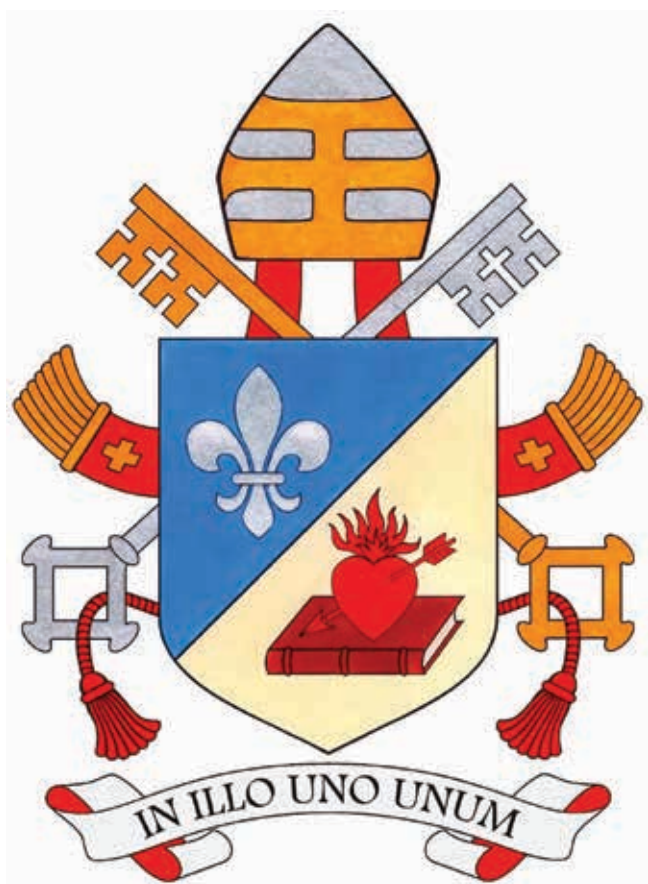

Slikovito rečeno, papa Lav XIV., dok je do 2023. godine živio u dvjema Amerikama, mogao je razviti oštrinu duhovnoga vida. Zanimljivo, i rodni Prevastov Chicago i misionarski Peru dijele istu vremensku zonu. Ako je npr. u Peruu i Chicagu 15 sati, u Rimu su 22 sata. To u duhovnom smislu znači da je Papa mogao gledati kamo idu Rim, Europa, svijet koji su svoju stvarnost živjeli unaprijed.

I obratno – dok je na Zapadu bio dan, redovnik Prevost proživljavao je mrklu noć – sa siromašnima, potlačenima, bolesnima i obespravljenima.

Krist im je često bio jedino svjetlo. Kao da je papa Lav dobro razumio svojega prethodnika papu Franju koji je također kao argentinski nadbiskup i kardinal gledao kamo se počesto srlja »u suncem obasjanima Crkvi i svijetu«, dok je on živio u noći Crkve poljske bolnice. Zbog takve snage duhovnoga pogleda papa Franjo vjerojatno je i pozvao kardinala Prevosta da mu pomogne u Rimu odabirati biskupe koji će također imati dobar pogled. Kao da je kardinal Prevost vidio kamo ide Crkva ako joj polazište nije Krist – pa je prvo što je učinio kao papa pozdravio okupljene u Kristovo ime; kao da je vidio kamo srlja svijet koji briše razlike između muškaraca i žena, pa je pozvao sve da sve čine upravo kao muškarci i žene vjerni Isusu Kristu; kao da je vidio kako se lako gube ljudi bez identiteta pa je rekao da je sin sv. Augustina; kao da je vidio kako se lako sve gubi ako se izgubi kontinuitet, pa je pozvao na poštovanje prema baštini pape Franje...

Papa Lav dobio je, nadalje, još jedan dar vida. Kao prefekt Dikasterija za biskupe pred njim su u najvećem povjerenju dolazile informacije o Crkvi, društvu i osobama bitne za izbor novih biskupa diljem svijeta. Ključno je da su te informacije morale doista biti istinite, jer samo ako su istinite, mogle su preporučiti istinske pastire – nove biskupe. Moglo bi se pod tim vidom reći da je novi papa najinformiraniji čovjek u Crkvi, a da je riječ o pravom Kristovu namjesniku svjedoči dojam da papu Lava XIV. informacije koje zna nagone da još više ljubi Crkvu, a ne da se plaši budućnosti. Jer samo čovjek koji istinski ljubi Crkvu ima snage voditi ju kroz novu revoluciju koja je zahvatila svijet, revoluciju o kojoj govori papa Lav XIV. K tomu, još i dobro vidi.

fra Domagoj
Runje

Uz osamstoti Jubilej Pjesme brata Sunca

(*nastavak*)

Pjesma brata Sunca nije nastala samo iz Franjina zanosnog dodira s prirodom, nego i iz njegova oduševljenja Božjom riječju koju nalazimo u Svetom pismu. To se vidi iz toga što Pjesma brata Sunca nalikuje sličnim biblijskim pjesmama u kojim se stvorenja pozivaju da hvale svoga Stvoritelja. Obično se u tom smislu uočavaju sličnosti sa Psalmom 148 i hvalospjevom trojice mladića peći u Knjizi proroka Daniela (3,51-90), ali i s Isusovom govorom o Blaženstvima (Mt 5,3-10) i drugim biblijskim tekstovima poput Knjige Otkrivenja koja je sva prožeta sličnim hvalospjevima.

Tri božanska pridjeva

»U svakom slučaju, Božja svemoć o kojoj se ovdje govori povezana je s time da je Bog naš Otac, što se lijepo izražava na samom početku Vjerovanja, kada kažemo: *Vjerujem u Boga, Oca svemogućega*. Dakle, naš Bog nije 'neko' svemoguće božanstvo. On je Svemogući Otac! A to znači da svoju svemoć koristi za dobro svoje djece. «

Pjesma brata Sunca započinje obraćanjem Bogu s tri veličanstvena božanska pridjeva:

Svevišnji, svemožni, Gospodine dobri./Altissimu, onnipotente, bon Signore

Pridjev *svevišnji* odgovara biblijskoj hebrejskoj riječi *el-jon* kojom se želi reći da je Bog veći od svega što se može zamisliti. Nijedno se stvorenje ne može s njime usporediti. On je tajanstven i nevidljiv tjelesnim očima, ali je u stalnom odnosu sa svojim stvorenjima. On je sve stvorio, svime upravlja i sve uzdržava. I, što je najvažnije, pristupačan je. Svatko mu se u svakoj situaciji može obratiti.

Bog je *svemoćan*, što se također očituje u njegovu stvaranju. Pridjevom svemoćni ili svemogući često se u Starom zavjetu prevodi hebrejska riječ *šadaj*, koja slično kao i *el-jon* znači *svevišnji*,

najviši, ali s naglaskom na Božju moć i snagu. Bog je veći od svih i može sve, ali u svojoj moći oni sve čini dobro. U Novom zavjetu to se izražava grčkom riječju *pantokrator*, koja se ponekad na hrvatski prevodi *svedržitelj*. U svakom slučaju, Božja svemoć o kojoj se ovdje govori povezana je s time da je Bog naš Otac, što se lijepo izražava na samom početku Vjerovanja, kada kažemo: *Vjerujem u Boga, Oca svemogućega*. Dakle, naš Bog nije 'neko' svemoguće božanstvo. On je Svemogući Otac! A to znači da svoju svemoć koristi za dobro svoje djece.

Stoga je logično da treći pridjev kojim Franjo na početku svoje Pjesme naziva Bog glasi, *dobri*. U hebrejskom jeziku to odgovara pridjevu *tob*, koji čak sedam puta nalazimo u opisu stvaranja svijeta na početku Knjige Postanka (1,1 – 2,4). Tu se dobrim ne naziva sam Bog, nego njegova stvorenja, ali ona su dobra jer ih takvima čini Bog. I to on čini svojim pogledom!

Isus je jednom rekao: „Oko je tijelu svjetiljka. Ako ti je dakle oko bistro, sve će tijelo tvoje biti svijetlo.“ (Mt,6,22). Kao što Božje oko gleda dobro i svojim svjetlom sve čini svijetlim, tako je i nama dao moć da možemo činiti dobro ne samo rukama, nego i pogledom. Znamo kako je ružno kada nas netko krivo pogleda, a kako je lijepo doživjeti ono što je doživjela Marija kada je rekla „Veliča duša moja Gospodina i klikće duh

»U svom obraćanju Bogu, Franjo upotrebljava i izraz *Gospodin*. To je u skladu s biblijskom i liturgijskom tradicijom u kojoj se Božje ime zapravo ne može ni spomenuti, jer je veće od svake ljudske riječi. Poznato je da Židovi nikada ne izgovaraju objavljeno Božje ime *Jahve*, jer uvijek postoji strah da Božje ime izgovorimo nedostojno. Stoga se, ondje gdje u Bibliji piše *Jahve*, izgovara neka druga zamjenska riječ, najčešće *Adonai*, koja se prevodi *Gospodin*.«

moj u Bogu mome Spasitelju, što pogleda na neznatnost službenice svoje“ (Lk 1,46-48). Božji pogled takav je da u čovjeku izaziva mir i radost. I tko god gleda svijet oko sebe Božjim okom vidi u svakom stvorenju odraz dobrote Stvoritelja. Upravo to je teološki i duhovni temelj Franjine Pjesme brata Sunca.

U svom obraćanju Bogu, Franjo upotrebljava i izraz Gospodin. To je u skladu s biblijskom i liturgijskom tradicijom u kojoj se Božje ime zapravo ne može ni spomenuti, jer je veće od svake ljudske riječi. Poznato je da Židovi nikada ne izgovaraju objavljeno Božje ime *Jahve*, jer uvijek postoji strah da Božje ime izgovorimo nedostojno. Stoga se, ondje gdje u Bibliji piše *Jahve*, izgovara neka druga zamjenska riječ, najčešće *Adonai*, koja se prevodi Gospodin. Nemamo podataka o tome je li u trinaestom stoljeću u Asizu postojala židovska zajednica i je li Franjo Asiški imao kontakta sa Židovima i židovskom tradicijom. No, očito je da je živeći u duhu liturgije i Svetoga pisma imao isti senzibilitet prema svetosti Božjega imena.

Četiri božanske imenice

»Hvala (*laude*), slava (*gloria*), čast (*honore*) i blagoslov (*benedizione*) četiri su imenice koji opisuju čovjekov odnos s Bogom. Istina je da i hvala i slava i čast i blagoslov postoje i u našim međusobnim ljudskim odnosima pa i u našem odnosu prema ostalim stvorenjima.«

U uvodnoj strofi svoje Pjesme Franjo kaže kako nijedan čovjek nije dostojan Boga ni spomenuti, ali bez straha mu se obraća s onim što se jedino Bogu pristoji i njemu pripada:

tvoja je hvala i slava i čast
 /Tue so' le laude, la gloria e l'honore
 i blagoslov svaki.
 /et onne benedizione
 Tebi to jedinom, Svevišnji, pripada,
 /Ad Te solo, Altissimo, se konfane
 dok čovjek nijedan dostojan nije
 /e nullu homo ène dignu
 ni da ti sveto spominje ime.
 /Te mentovare

Hvala (*laude*), slava (*gloria*), čast (*honore*) i blagoslov (*benedizione*) četiri su imenice koji opisuju čovjekov odnos s Bogom. Istina je da i hvala i slava i čast i blagoslov postoje i u našim

međusobnim ljudskim odnosima pa i u našem odnosu prema ostalim stvorenjima. To svjedoči i sama ova Franjina pjesma. Ali sve to onoliko je iskreno i vjerodostojno koliko proizlazi iz našega odnosa s Onim komu to jedinom pripada.

Prva riječ, hvala (*laude*) ili pohvala u Svetom pismu redovito je povezano sa iskazivanjem štovanja Boga ustima ili riječima. Hvala se naziva *plodom usana* (Heb 13,15) kojim se Bogu daje ono što mu pripada, a to je prije svega zahvalnost za vlastito postojanje i postojanje svega stvorenog. Riječ slava (*gloria*) ima u Bibliji posebno značenje kada se radi o Slavi Božjoj. Taj izraz označava vidljivu Božju prisutnost u svijetu i među ljudima. Slava se Božja pokazuje i zato možemo reći da sve što je stvoreno očituje slavu Božju. Sve što na svijetu postoji upućuje na svoga Stvoritelja. Ali najveće očitovanje Božje slave u svijetu dogodilo se u njegovu sinu Isusu Kristu. U Pjesmi brata sunca, Franjo nigdje izričito ne spominje Krista, ali riječ slava povezana je upravo s njime. On je došao na svijet da proslavi Oca, to jest da pokaže stvarnu Božju prisutnost u svijetu koja se očituje u njegovoj ljubavi prema čovjeku. Zato su na dan njegova rođenja anđeli pjevali: „Slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima miljenicima njegovim.“ (Lk 2,14).

Čast (*honor*) riječ je koja označava nečije dostojanstvo ili uzvišen položaj u društvu. Božja čast u tom smislu nije ni s kim usporediva. On je jedinstven. Uzvišen je iznad svega i ispravan odnos prema Bogu jest priznati da je on jedini Bog. Kada sveti Franjo u svojoj Pjesmi kaže da Bogu pripada čast, on zapravo time ispovijeda vjeru da je Bog različit od svojih stvorenja, ali je s njima povezan. Iskazati Bogu čast znači priznati se njegovim stvorenjem i živjeti život iz živoga odnosa sa svojim Stvoriteljem.

I četvrta riječ, blagoslov (*benedizione*) sastavljena je zapravo od dvije riječi koje znače dobro

(*blago/bene*) i govoriti (*sloviti/dicere*). No značenje riječi blagoslov ne svodi se samo na dobro govorenje. Blagoslov se u Bibliji često povezuje s darom plodnosti. Sveti Franjo kaže da Bogu pripada *svaki* blagoslov, a to znači i onaj koji od Boga dolazi i onaj koji Bogu ide. Prvi je onaj koji od Boga dolazi jer je Bog blagoslovio svoj stvorenja, a na poseban način čovjeka kojemu je sva ostala stvorenje podložio, ali ne da njima vlada bezobzirno nego s blagoslovom. Drugim riječima, kada Bog daje svoj blagoslov onda on čovjeku i ostalim živim bićima daje sposobnost da zemlju ispune životom. To je blagoslov koji od Boga dolazi. A blagoslov koji Bogu ide ostvaruje se onda kada čovjek sudjeluje u Božjoj stvaralačkoj moći tako da se brine za ostala Božja stvorenja osobito štiteći svoj i njihov životni prostor. Tako nas prva strofa Pjesme brata Sunca uvodi u ono što će biti njezin glavni sadržaj, a to je iskazivanje hvale Bogu za one prirodne elemente koji omogućuju život na zemlji od početka stvaranja pa do konca svijeta.

Sličnost s nebeskim hvalospjevima

»Tako uvodna strofa Pjesme brata Sunca naviješta istu poruku kao i posljednja Knjiga Svetoga pisma: kakva god bila naša realnost, mi već sada možemo sudjelovati u konačnoj Božjoj pobjedi nad svim protivnim silama. Upravo u takvom stanju nalazio se Sveti Franjo kada je počeo sastavljati ovu svoju Pjesmu.«

Premda to nije vidljivo na prvi pogled, ova prva strofa ima i snažnu apokaliptičku poruku. Naime, što se više čita to se više primjećuje sličnost s hvalospjevima, koje na više mjesta nalazimo u Knjizi Otkrivenja. U toj posljednjoj biblijskoj knjizi opisana je stvarnost ljudske povijesti koja uključuje mnogo toga mračnoga i mučnoga, ali je nizom nebeskih hvalospjeva naviještena konačna pobjeda dobra nad zlom, svjetla nad tamom i ljubavi nad mržnjom. Među tim hvalospjevima osobito su s Franjinom pjesmom povezana dva. Prvi je onaj koji izgovaraju dvadeseti i četiri starješine koji stoje oko Božjega prijestolja klanjaju se i stavljaju pred prijestolje svoje krune govoreći:

„Dostojan si, Gospodine, Bože naš,
primiti slavu i čast i moć!

Jer ti si sve stvorio,
i tvojom voljom sve postade
i bî stvoreno!“ (Otk 4,11)

A u drugom hvalospjevu vidjelac Ivan čuje glas svih stvorenja:

„I začujem: sve stvorenje, i na nebu, i na zemlji,
i pod zemljom, i u moru – sve na njima i u njima govori:

‘Onomu koji sjedi na prijestolju
i Jaganjcu
blagoslov i čast,
i slava i vlast
u vijeke vjekova!’“ (Otk 5,13)

Na taj hvalospjev, četiri bića koja predstavljaju četiri vrste stvorenja, odgovaraju Amen, a starješine opet padaju ničice i klanjaju se pred Božjim prijestoljem (Otk 5,14).

Tako uvodna strofa Pjesme brata Sunca naviješta istu poruku kao i posljednja Knjiga Svetoga pisma: kakva god bila naša realnost, mi već sada možemo sudjelovati u konačnoj Božjoj pobjedi nad svim protivnim silama. Upravo u takvom stanju nalazio se Sveti Franjo kada je počeo sastavljati ovu svoju Pjesmu. Iako je oko njega sve bilo mračno i mučile ga razne tjelesne i duhovne boli, Bog mu je dao takvu sigurnost spasenja da je izgledalo kao da se već preselio u nebo i pridružio nebeskim hvalospjevima.

Nastavlja se

Propovijed zagrebačkog nadbiskupa Dražana Kutleše

Euharistijskim slavljem, koje je u subotu 5. srpnja ispred župne crkve sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu predvodio vrhbosanski nadbiskup i predsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine Tomo Vukšić, svečano je proslavljena Jubilejska godina i obilježena 1100. obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva i povijesnih splitskih crkvenih sabora.

Na slavlju se okupilo nekoliko tisuća Hrvata iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i svijeta. Na slavlju su sudjelovali i hodočasnici iz Župe Gospe Sinjske s gvardijanom fra Marinkom Vukmanom. Propovijedao je predsjednik Hrvatske biskupske konferencije zagrebački nadbiskup Dražen Kutleša, čiju propovijed objavljujemo u novom broju Lista Gospa Sinjska.

Braćo i sestre u Kristu, poštovana braćo biskupi, svećenici, redovnici i redovnice, cijenjeni predstavnici političkog i javnog života, dragi hrvatski narode u domovini i iseljeništvu!

Danas stojimo na svetom mjestu, pokraj spomen-crkve koju je hrvatski narod odlučio podići u povodu tisućite obljetnice krunidbe kralja Tomislava kao vidljiv znak i trajan zalog nade svoje budućnosti. Taj čin nije bio tek simboličan ni protokolaran; bio je to duhovni čin pamćenja, prisjećanje na ukorijenjenost hrvatskoga naroda u kršćansku vjeru koja je srce kulture, u baštinu koja nas je oblikovala tijekom stoljeća.

To je bio spomen-čin naroda koji je svoju budućnost odlučio povjeriti Bogu i Crkvi; naroda koji je tada, kao što to činimo i mi danas, svjesno izabrao živjeti ne samo

u zemaljskoj slobodi, nego u svjetlu Božje istine koja oslobađa i daje smisao svemu.

Današnja proslava nije tek obilježavanje jedne povijesne uspomene. Ona je izraz naše zahvalnosti i odgovornosti, stoga je i poziv da se obnovimo u vjeri, u savjesti i u našem opredjeljenju za kršćanske vrijednosti i kulturu koja je iz njih izrasla. Ovo svečano euharistijsko slavlje jest i zahvala i obveza: zahvaljujemo Bogu na povijesti milosti, ali se ujedno pitamo kakva je naša odgovornost danas.

Ova obljetnica također je čin domoljublja, a domoljublje nije puka emocija ili politički slogan.

Domoljublje je izraz ljubavi prema konkretnom narodu, njegovu jeziku, njegovim svetinjama, njegovim ranama, njegovoj povijesti i budućnosti. Stoga kad danas govorimo o Hrvatima, o jedinstvu našega

naroda i o vjernosti Kristu, govorimo o *ukorijenjenosti* u kršćansku civilizaciju.

Ukorijenjenost je jedna od najvažnijih, a ujedno i najmanje prepoznatih potreba ljudske duše – kako pojedinca, tako i naroda.¹ Ako čovjek ili narod izgube korijene, oni gube svoju dušu. Bez duše, čovjek postaje stroj; narod postaje tek mnoštvo kojim drugi mogu upravljati i manipulirati.

U svijetu u kojem je sve vidljivo prolazno, gdje su i granice i vrijednosti podložne promjeni, postavlja se temeljno pitanje: što ostaje kad sve drugo prođe? Odgovor je jasan: ostaje ono što je dublje od promjena, trajnije od vremena, svetije od političkih interesa i kalkulacija – ostaje ono u što smo duboko ukorijenjeni.

1. Ukorijenjeni smo u kršćanskoj civilizaciji

U govoru Svetoga pisma ukorijenjenost nije samo stabilnost, nego životna povezanost s Bogom. Isus Krist kaže: „Ja sam trs, vi loze. Tko ostaje u meni i ja u njemu, taj donosi mnogo roda“ (Iv 15,5), a apostol Pavao moli da budemo „ukorijenjeni i utemeljeni u ljubavi“ (Ef 3,17). Ta ukorijenjenost nije neki duhovni ukras, nego način života. Kao što biljka bez korijena vene, tako i narod bez Krista gubi svoju dušu.

Kršćanska ukorijenjenost otvara prostor plodnosti. Omogućuje zahvalnost, vjernost, otpornost i zrelost. Takva ukorijenjenost čini narod sposobnim ne samo preživjeti, nego i stvarati. U njoj se rađa duhovna zrelost, sposobnost pamćenja i zahvalnosti, čuvanja predanoga, prenošenja vrijednosti i svetinja.

Zato danas zahvaljujemo svojim precima: na vjeri koju su nam ostavili, na jeziku koji su očuvali, na kulturi koju su oblikovali, na zajedništvu i molitvama koje su od obitelji činile Crkvu u malome. Hrvatski je narod ukorijenjen u vjeri mučenika i svetaca, u misli duhovnih velikana, u poniznosti redovnika, u hrabrosti branitelja, u molitvi majki i baka koje su vjeru ispovijedale kad su se crkve zatvarale čuvajući je u srcu i u djelu.

Zahvaljujemo svojim precima i za jasnoću crkvenog učenja kroz našu povijest. Kralj Tomislav nije bio samo političar, bio je vladar koji je znao da se narod ne može graditi bez Krista i povezanosti

s Petrovom Stolicom, s Crkvom. Premda je to vrijeme bilo obilježeno mnogim napetostima, povijest je potvrdila misionarske napore u širenju Evanđelja među narodima koji su se razvijali, napore kojima je „bio stran svaki duh nadmoći i dominacije“.² Neka i nama taj duh ostane zauvijek stran kako bismo u poniznosti znali cijeniti i štiti ono što nam je Bog povjerio, ali nikada ne tražiti ono što nam ne pripada.

Iz te iste ukorijenjenosti tolike su žrtve Drugoga svjetskog rata i poslijeratnih ideologija ukazivale da se narod ne brani samo oružjem, nego vjernošću Bogu i savjesti. U tom razdoblju bezbožnih totalitarizama blista lik blaženog Alojzija Stepinca. Njegovo svjedočanstvo vjere, čiste savjesti i nepokolebljive odanosti Kristu i danas odjekuje jednakom snagom kao i 1946. godine, u trenucima kada je, tijekom montiranog procesa komunističkoga režima, ponajviše šutnjom odgovarao na nepravdu. Ta šutnja nije bila slabost, nego snaga istine i moralnog integriteta. U njoj je progovarala vjera u Božju Providnost i svijest da konačna pravda ne dolazi od ljudi, nego od Boga – Pravednoga Suca. Zato možemo reći da je njegovo svjedočanstvo danas možda još snažnije i da će se sva punina njegova značaja tek razotkriti u potpunosti u vremenima koja dolaze, kad narod ponovo bude tražio svjetlo u tami i glas istine u buci laži.

Ista se ukorijenjenost snažno očitovala i kroz žrtve naših branitelja u Domovinskom ratu. Oni nisu ustali u obranu ideologije, nego u obranu vjere, domovine, doma, jezika i budućnosti vlastitoga naroda. U njima se ponovo pokazala teologija ukorijenjenosti – istina da ljubiti Boga, obitelj, narod i domovinu nije politički čin, nego sveta obveza. To je ljubav koja gradi, a ne ruši; koja blagoslivlja, a ne isključuje. Takva ljubav donosi dobro svima, bez obzira na vjersku, nacionalnu ili društvenu pripadnost, jer ondje gdje je srce ukorijenjeno u istini i predano služenju, rađa se sloboda koja ne ranjava, nego liječi.

Ne svjedoče li i danas naši poštteni radnici, vojnici, znanstvenici, sportaši i kulturni djelatnici istu tu ukorijenjenost – tihu, ali snažnu – koja pokazuje da je konkretna ljubav prema narodu prije svega rad, napor, žrtva i odricanje, a tek potom osjećaj, ponos i slava? Prava ljubav nije riječ, nego život; nije prolazna emocija, nego trajna vjernost. U njima prepoznamo korijenje

¹ Usp. S. Weil, *Ukorijenjenost*, Zagreb 2003., str. 39.

² Ivan Pavao II., *Slavorum apostoli*, br. 12.

koje još uvijek diše ispod površine, tiho i vjerno, bez buke – ali s obilnim plodom.

2. Pokušaji iskorjenjivanja

Naša ukorijenjenost u kršćansku baštinu koja se očitovala u domoljublju, jeziku, kulturnom stvaralaštvu i državotvornosti žestoko je napadana tijekom naše hrvatske povijesti. Domoljublje se pokušalo iskorijeniti optužbama za nacionalizam. Pravo na vlastiti jezik i plodovi kulture iskorjenjivali su se pokušajima prekrajanja povijesnih činjenica, a pravo na vlastitu domovinu fizičkim iskorjenjivanjem naroda: od oduzimanja zemlje, prisilnih migracija i političkih zatvaranja do žrtava Domovinskoga rata. Doista, od osmanlijskih osvajanja do agresora Domovinskog rata; od komunističke diktature do suvremene indoktrinacije – cilj je bio uvijek isti: iščupati korijen i dušu hrvatskoga naroda. Onemogućiti pamćenje. Zabraniti svetinje.

Ali nismo pokleknuli. Preživjeli smo jer smo znali u što smo ukorijenjeni. Odoljeli smo tim pokušajima ponajprije krvlju mučenika: počevši od prvog mučenika na ovim našim prostorima, svetoga Venancija, potom Nikole Tavelića, Drinskih mučenica, blaženoga Miroslava Bulešića te blaženog Alojzija Stepinca. Oni su znak da se Krist ne izdaje i ne prodaje ni kad boli, ni kad prijeti smrt, i da se vjera ne može ušutkati ondje gdje srce gori za Istinu.

I danas smo izloženi novim pokušajima iskorjenjivanja. Nerijetko su zaogrnuti ruhom novih ljudskih i „naprednih“ prava u pozadini kojih su nove ideologije, poput rodne i njoj srodnih. One živote ne oduzimaju na bojnopolju, nego u majčinoj utrobi. Iskorjenjujuće ideologije se provlače i kroz zakone koji reguliraju gospodarstvo i tržište rada, obitelj i školski sustav. Njihove plodove vidimo u odlascima mladih, sveprisutnoj korupciji, moralnoj otupjelosti i razjedinjenosti.

Iskorjenjivanje današnje globalizacije nudi čovjeku svijet, a oduzima mu zdravu obitelj. Daje mu informacije, a oduzima mudrost. Otvara granice, a zatvara srce. Globalizacija želi narod bez pamćenja, Crkvu bez proroštva i pod kontrolom, obitelj bez svetosti i djece, želi kontrolu nad svima i nad svime. Iskorijenjenost postaje nova norma. Sve je relativno. Sve je zamjenjivo. Čovjek više nije osoba, nego funkcija. Savjest više nije

Božji glas, nego osjećaj. Dijete nije dar, nego izbor. Narod nije zajednica, nego statistika.

U takvome svijetu zajedništvo se svjesno i namjerno rastače – kako u narodu, tako i u Crkvi. No poslanica Hebrejima nas podsjeća: „Dobrotvornosti i zajedništva ne zaboravljajte, jer takve su žrtve mile Bogu“ (*Heb 13,16*). Pravo zajedništvo temelji se na žrtvi, ne na kompromisu. Na ljubavi, ne na korupciji. Na prihvaćanju, a ne na interesu.

3. Sačuvati povijesnu ukorijenjenost

Braćo i sestre, danas s ovoga mjesta svi skupa želimo izraziti svoju potrebu i želju za društvom i uređenjem koje je u stanju osigurati uvjete u kojima možemo ostati ukorijenjeni u svoju kršćansku vjeru i u svoj hrvatski narod. Jedino se tako možemo ostvariti u punini svoje ljudskosti koja je poziv na odnos, ljubav i odgovornost.

Budimo svjesni da bi bez kršćanske baštine naš narod bio samo još jedna zajednica interesa, puka europska statistika ili predmet povijesnih podataka. Ali kršćanska baština nije spomenik. Ona je ujedinjujuća snaga cijelog tijela, ona je duša hrvatskog naroda i živo stablo koje treba hraniti da bi donijelo plodove. U njoj su naši sakramenti, naša krsna imena, naše marijanske i euharistijske pjesme, naš križ u školi i na grobu. U njezinoj sjeni se rađamo, živimo i umiremo. Narod koji je ukorijenjen u Kristu, prožet bratoljubljem i domoljubljem, neće umrijeti. Može izgubiti političku moć, ali neće izgubiti svoju dušu. Izraelci u Egiptu nisu imali državu, ali su imali Savez s Bogom. Prvi kršćani u katakombama nisu imali carstvo, ali su imali Euharistiju. Hrvati u komunizmu nisu imali slobodu, ali su imali Crkvu i obitelj koja moli i prenosi vjeru, imala je pojedince vjerne svojoj savjesti kad se njezin glas svim silama nastojao utišati. Hrvatska danas ne treba samo nove strategije, treba duhovnu obnovu i istinsko zajedništvo. Takvo se zajedništvo ne temelji na političkim sporazumima, nego na zajedničkom prihvaćanju istine o čovjeku, o narodu i o Bogu. Na tome opstajemo ili nestajemo. Naš je narod tijekom stoljeća opstajao jer je znao čuvati svoje vrijednosti. Znao je da se ono što je sveto ne prodaje, nego da se mora čuvati i kad je teško i opasno – pa i po cijenu života. Tko ne zna za što vrijedi umrijeti, ne zna ni za što vrijedi živjeti. Bez smisla za žrtvu, gubi se i smisao za

život. Ono pak za što vrijedi i umrijeti – jesu Bog, obitelj i domovina. To je bogoljublje, čovjekoljublje i domoljublje. To troje jesu ona ljubav koja nas je očuvala kroz ratove, progonstva, režime i nevremena – i koje nas i danas jedino može očuvati.

Stoga moramo iznova posvijestiti istine koje se ne mijenjaju s vremenima, nego ostaju upisane u naravni i božanski zakon: da je brak svetinja, a ne puki društveni ugovor; da je dijete dar, a ne izbor; da život uvijek ima prednost nad svakim ljudskim pravom koje bi ga ugrožavalo; da je savjest svetište ljudske osobe – u skladu s kojim treba djelovati i u javnom životu – a ne subjektivna emocija koju valja usklađivati s prolaznim društvenim normama; da je narod zajednica odgovornosti, a ne skup pojedinaca koji dijele isti prostor; i da je zajedništvo milosna žrtva Bogu draga, a ne izoliranost od drugih ili šovinizam.

Dragi hrvatski narode, ostanimo ukorijenjeni u ono što nam je dano odozgor – u ostavštini predaka, tolikih naših mučenika i svetaca, u baštini Crkve i Evanđelja. Neka naši zakoni ne budu protiv života, naši programi protiv savjesti, naše škole neka ne budu protiv roditelja, ni narod protiv Boga. Samo tako ostat ćemo narod s dušom kakvi smo bili stoljećima – pogledom uprtim u nebo, ali s nogama čvrsto na zemlji da bismo Kristovu radosnu vijest donijeli ovom vremenu i predali ju onima koji dolaze poslije nas.

Neka naša ljubav bude konkretna: da svjedočimo i govorimo istinu, a ne obmane i demagogiju; da

častimo svoje svece i odrekemo se svega što nas udaljava od ideala svetosti; da učimo djecu molitvi i razmišljanju, a ne životu „u skladu sa svijetom“. Tek tako možemo biti sol zemlje i svjetlo svijeta. Živimo za svoj narod, a ne od naroda. Ovaj poziv vrijedi za političare, intelektualce, novinare, znanstvenike, umjetnike – ali najviše za nas pastire. Narod nas ne treba kao ukrase prošlosti, nego kao one koji ga vode prema Kristu, koji ga podižu u klonulosti i potiču na nadu koja ne postiđuje. Ako se odrekemo svoje kršćanske baštine, mi ne postajemo moderniji – postajemo isprazniji. Ako zaboravimo svoje mučenike i heroje, oslabjet ćemo svoju ukorijenjenost i otežati svoj hod u budućnost. Ako izgubimo zajedništvo, postat ćemo teret jedni drugima.

Draga braćo i sestre, narod s dušom nije onaj koji ima moć, nego onaj koji je ukorijenjen u vjeri u Krista. Nije onaj koji ima bogatstvo, nego onaj koji ide putem svetosti. Nećemo opstati po vojnoj sili, niti ćemo napredovati prema ekonomskim pokazateljima, nego po vjernosti Kristu i po zajedništvu koje privlači. Kad izgubimo sve, a ostane nam Krist – imamo sve. Ako postignemo sve, ali izgubimo Krista – sve smo izgubili.

Ljubimo stoga jedni druge u istini, molimo u našim obiteljima, živimo sveto, opraštajmo, služimo. Gradimo zajedno društvo u kojemu je Bog na prvome mjestu, u kojemu svaki čovjek ima svoje dostojanstvo i slobodu savjesti, u kojemu su ljubav i zajedništvo žrtve Bogu mile. Amen.

Kako je Sinj 1925. obilježio tisućugodišnjicu krunjenja kralja Tomislava

Ivan Kozlica

Ove godine u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini te drugim područjima gdje prebivaju Hrvati, na različite se načine obilježava 1 100 godina od krunjenja hrvatskoga kralja Tomislava. Tekstom u nastavku prisjetiti ćemo se kako je Sinj prije 100 godina obilježio tada veliku obljetnicu Tomislavove krunidbe. Kao izvori poslužili su nam članci objavljeni u tadašnjim splitskim glasilima *Jadranu* i *Novom Dobu*, listu za širenje slave Marijine *Gospa Sinjska* te Samostanskoj kronici sinjskog franjevačkog samostana.

Sinjsko općinsko vijeće već je 20. siječnja 1918. odlučilo osigurati 1 000 kruna za spomen crkvi prigodom tisućugodišnjice krunjenja „prvog hrvatskog kralja Tomislava u Duvnu“. Kasnije je ustanovljen odbor sastavljen od članova tadašnjih sinjskih političkih stranaka, važnijih institucija, crkve i uglednih pojedinaca. Odlučeno

je da se na glavnom sinjskom trgu – Trgu kralja Tomislava – održi svečana sveta misa koju će predvoditi splitski biskup msgr. dr. Kvirin Klement Bonefačić i to na staroslavenskom jeziku. Za dan održavanja odabran je blagdan sv. Petra i Pavla – 29. lipnja 1925.

Misa u čast krunidbe kralja Tomislava

Splitski *Jadran* je 3. srpnja 1925. donio širi tekst koji nam na najbolji način približava atmosferu velikoga slavlja: „Na blagdan sv. Petra i Pavla doživio je Sinj slavlje, koje će dugo dugo vremena ostati u pameti svih sinova junačke Cetine i bijeloga Sinja, pravo narodno slavlje! Bez razlike stranaka i političkog mišljenja složiše se vlasti i narod u veličanstvenoj proslavi hrvatske tisućugodišnjice. Toga dana Sinj je bio jedno srce i jedna duša, njime se s tisuća usana orio urnebesni klik: Slava Tomislavu!

Slavlje je bilo i lijepo pripravljeno i uredno provedeno. Poseban odbor, u koji su ušli predstavnici svih slojeva sinjskoga građanstva s mjesnim župnikom i općinskim upraviteljem na čelu, uzeo je na se brigu, da se što svečanije i u našoj Cetini proslavi tisućugodišnja slava hrv. naroda. Bio je izdan velik poziv u obliku plakata, ovijen jugoslavenskom i hrvatskom vrpcom, u kojemu se pozivao Sinj i Cetina, da proslavi dostojno sebe i svojih starih ovaj veliki narodni god. Odaziv je bio izvanredan, on je na diku cijeloj sinjskoj krajini!

Uoči svečanoga dana na starome Gradu zapucaše mužari i zatrepnješe umjetne vatre, Sinj je sav bio rasvijetljen, zvona veselo zabrujaše, i duga povorka građana krenu gradskim ulicama. Pred njim se vijala državna i hrvatska zastava, a milozvučni glasovi dviju sinjskih glazba, orlovske i sokolske, razigravali su srca i duše bezbrojnoga svijeta, što se slegao na sinjski trg pred Gospinim svetištem.

Dan sv. Petra i Pavla svanuo je vedar i lijep. Za četiri dana gotovo je neprestano padala kiša, i strepili smo od pomisli, da bi nam ona mogla omesti veliko slavlje. Ali dobri Bog nasmiješio

503 - SINJ - Crkva Gospe Sinjske

nam se i dao nam baš takovo vrijeme, da ljepšega nijesmo mogli željeti.

Rano ujutro pucanje mužara i slavljenje zvona javlja početak veseloga dana. U šest i pol sokolska glazba prolazi gradom svirajući budnicu. Po Sinju lepršaju narodne i državne zastave, šareni ćilimi viju se s prozora, sav je grad u svečanoj žurbi i veselju.

Oko devet sati dolaze Cetinjani iz svih župa oko Sinjskoga polja sa svojim župnicima, pod crkvenim, državnim i hrvatskim zastavama, moleći Boga. Divota je bila pogledati taj kršni cetinski narod, kićene momke i gizdave djevojke, zorljude i brižne domaćice, kako skladno i uredno dolaze na veliku sinjsku poljanu, gdje se sav u zelenilu i zastavama, krasno nakićen i urešen diže velik žrtvenik, na kojemu će sam presv. biskup dr. Kvirin Klement Bonefačić uz veliku podvorbu pjevati staroslavenskim jezikom sv. Misu.

Ni jedna cetinska župa nije izostala! Gledajući te dične povorke miso ti je letjela u ona davna vremena, prije tisuću godina, kad su se tako skupljali na Duvanjsko polje Hrvati sa sviju strana svoje lijepe Domovine, da vide slavu svoga prvog kralja. Osobito je svakoga ugodno dirnula povorka iz Kruševa. Pred njom su dva snažna mladića nosila državnu i hrvatsku zastavu, a za njima se cvijećem nakićene vijale tri hrvatske trobojnice u rukama triju – djevojaka, junakinja!

Za deset sati sve je bilo pripravno. Sinjski trg pun svijeta. Mislim oko osam tisuća duša! Tu su vam zastupane sve državne i vojničke vlasti, tu naša općina; tu su vam sva sinjska društva, tu sokolska glazba, tu nebrojene zastave.

Uto eto presv. Biskupa u biskupskom ornatu. Prati ga svećenstvo i mnogi vjernici, a orlovska glazba svira pred njim birane komade. Na trgu je dočekan srdačnim i dugim pljeskanjem, koje se više puta ponavlja. Presvijetli je svjež i lagan, blagosiva narod, a svak upire oči u nj i pozdravlja ga. Odmah zatim počinje Sv. Misa. Na posebnome podiju smjestili se pjevači i pjevačice, koji su baš za ovu zgodu naučili lijepu staroslavensku misu i divno je izveli pod upravom vrsnoga M. a Ocvirka. Pod njegovim dirigiranjem svirala je orlovska glazba preko sv. Mise više pobožnih molitava.

Iza Evandelja, zaprosivši prije od Presvijetloga sveti blagoslov, pope se na poviše uzdignutu govornicu O. Stanko Petrov, profesor franj. gimnazije. U svom govoru, koji je bio prije svega crkveni govor, govorio je sakupljenome narodu

o velikoj današnjoj slavi i predočio im Tomislava kao uzor-rodoljuba i uzor-katolika.

On je pozvao sve nazočne, da pođu stopama svoga slavnoga prvog kralja, da i oni oru narodnu njivu ugledavši na one dvije zlatne brazde, što ih je tako divno za sva vremena zaorao veliki kralj Tomislav: brazdu pravoga rodoljublja, brazdu prave katoličke svijesti.

Tako će oni sretno „raditi za dobro našega roda i naše države!“ Govor, koji je potrajao gotovo pol sata, pozorno je slušao sav onaj narod, a gore po prozorima kuća bila je sve glava do glave.

Poslije sv. Mise pred izloženim Svetotajstvom ispjevan je Tebe Boga hvalimo, a onda je presvijetli biskup dao pobožnome narodu euharistijski blagoslov.

Za blagoslovom još je imao biti govor općinskoga upravitelja gosp. V. Grabovca, pa su i presv. biskup i svećenstvo i narod ostali na okupu, da čuju njegovu riječ. Govornik se uspeo na govornicu i govorio baš lijepo. Njegov krepki glas razgovijetno se čuo po velikome trgu. On je prikazao Tomislava prije svega kao velikoga narodnog vođu i vladara. Istakao je nauk, što ga iz njegova primjera crpamo za današnja vremena i pokazao uske veze nove države Srba, Hrvata i Slovenaca sa starim Tomislavovim kraljevstvom. Nato je sokolska glazba odsvirala tri himne, s kojima je završena ova zaista rijetka i upravo sjajna svečanost.

Onda se Presvijetli s pratnjom vraća u crkvu, dok na njegovu putu orlovska glazba svira: Oj, Hrvati! Svijet plješće i kliče. Sve je razigrano i tronuto, sve se razilazi pod nesavladivim dojmom današnje slave.

Uvečer pucaju mužari, pale se vatre, a na trgu pred Svetištem orlovska glazba daje biran koncert.

*

Tako je eto Sinj dično proslavio ovo veliko narodno slavlje. Sve, što se je moglo u ovim prilikama učiniti, učinjeno je. Hrvatska slava shvaćena je kao slava svega našeg naroda – kao što i jest – i u jedno kolo uhvatiše se svi Cetinjani i Sinjani bez razlike stranaka i nazora; svi su jednako zanosno klicali velikome kralju Tomislavu i njegovoj uspomeni. A i braća Srbi, časnici naše sinjske garnizone, pridružiše se našem slavlju iskreno i složno. Da im je čast!

Bože daj, da ovaj dan bude početak novoga razdoblja u našem bijelome Sinju i junačkoj Cetini.

Bio nam on zalogom sve sretnije budućnosti u trajnoj slozi i bratskoj ljubavi!“

Međutim, nije bilo baš tako idilično kako ovaj tekst govori. Predstavnicima vlasti nije baš sjeo govor dr. fra Stanka Petrova kojega su ocijenili „tjesnogrudnim“. Zasmetao ih je onaj dio gdje je Petrov kazao da je kralj Tomislav primio Srbe pred naletom bugarskoga cara Simeona. Tu „tjesnogrudnost“ „popravio“ je u svome govoru općinski načelnik Vicko Grabovac, kazavši da su srpski knez Zaharije i kralj Tomislav zajedno pružili otpor Simeonu! Poglavarstveni komesar zatražio je od dr. Petrova pisani govor, iako je bio nazočan istome i nije zamijetio nikakvu „tjesnogrudnost“. Dr. Petrov je tekst svoga obraćanja objavio u nekoliko brojeva *Gospa Sinjske* i tako ga podastro široj kritici. Prema *Novom Dobu* načelnik Grabovac je na kraju svoga govora naglasio „da se i ova proslava u ujedinjenoj i velikoj domovini ima zahvaliti jednom poznijem vladaru narodne krvi u kojemu je oživio duh i osjećaj Tomislava – Kralju Petru Oslobođiocu, jer da je hrvatski dio našega naroda ostao i dalje pod austro-mađarskim ropstvom, ne bi se o ovoj proslavi smjelo ni sanjati“. U istom broju taj splitski režimski list donio je i tekst brzojava upućen kralju Aleksandru Karađorđeviću: „Njegovom Veličanstvu Aleksandru I. Karađorđeviću Kralju Srba Hrvata Slovenaca Beograd – Narod cetinske krajine okupljen danas da proslavi hiljadugodišnjicu osnutka Hrvatskog Kraljevstva pod žezlom Junačkog i Viteškog Kralja Tomislava izkazuje i šalje Vašem Veličanstvu izraze nepokolebive vjernosti i odanosti vidjevši u Vašem Veličanstvu dičnog i dostojnog nasljednika junačkog Tomislava. – Živjelo Vaše Veličanstvo i cijeli dom Karađorđevića!“ Brzojav su potpisali biskup splitski dr. Kvirin Klement Bonefačić, kotarski poglavar Krunoslav Buzolić, općinski načelnik

Vicko Grabovac i sinjski župnik fra Albert Bukić. Kralj Aleksandar je na brzojav odgovorio: „Sa zadovoljstvom primio sam srdačan pozdrav i izjave nepokolebive odanosti mojih dragih i vernih cetinskih krajišnika. Prijatno dirnut njihovom ljubavlju šaljem im Kraljičin i Moj pozdrav“.

Ploča u čast krunidbe kralja Tomislava

Isti odbor koji je pripremao proslavu obilježavanja krunidbe kralja Tomislava, početkom prosinca iste godine odlučio je da se na pročelju crkve Gospe Sinje, na Trgu kralja Tomislava, postavi spomen-ploča u čast kralja Tomislava, jasno uz dopuštenje braće franjevac. Zbog političkih promjena na lokalnoj razini već izrađeni predložak ploče odbačen je jer mu je autor bio iz druge političke opcije. Sve troškove financirala je općina, odlučeno je da se ploča svečano otkrije na sv. Tri Kralja 6. siječnja 1926. Svetu misu vodio je sinjski župnik, no misi nije nazočio nitko iz općine. Razlog je bio prozaičan, tada je općinsku vlast držala Hrvatska seljačka stranka, svečanosti je trebao nazočiti njihov predsjednik Stjepan Radić. Općinari su čekali Radića na Krolinu mostu, ali se on nije pojavio. Misa je završila i tada dođoše općinari, ali bez Radića! Općinski načelnik Marko Grčić održao je govor i otkrio ploču.

Spomen-ploča u čast krunidbe kralja Tomislava postavljena na sinjskoj crkvi tamo je stajala do 1944. Pročelje crkve porušeno je u bombardiranju anglo-američkih zrakoplova 11. rujna 1944. i tada je uništena i ploča. U doba komunističke Jugoslavije glavni sinjski trg više nije nosio ime prvog hrvatskog kralja, a uspostavom obnovljene hrvatske države vraćeno mu je staro ime. Na istom mjestu, pročelju crkve, postavljena je 1992. nova ploča na kojoj piše:

„TRG KRALJA TOMISLAVA – U GODINI PROSLAVE TISUĆGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA (1925) PUK SINJA I CETINE POSTAVI NA PROČELJU SVETIŠTA GOSPE SINJSKE PLOČU KRALJU TOMISLAVU. U GODINI MRŽNJE (1944) BI UNIŠTENO PROČELJE I PLOČA. U GODINI OBNOVE HRVATSKE DRŽAVNOSTI PONOVO SE POSTAVLJA SPOMEN-PLOČA KOJU OTKRI PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE DR. FRANJO TUĐMAN. SINJ 10. KOLOVOZA 1992. NA DAN 277. SINJSKE ALKE“.

Hrvatska 1990. – 1995.: od okupacije do pobjede, slobode i demokracije

Ante Nazor

Republika Hrvatska je srednjoeuropska (panonsko-podunavska) i jadransko-sredozemna država, Ustavom određena kao jedinstvena i nedjeljiva, demokratska i socijalna, u kojoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana, koji uživaju ista prava neovisno o njihovoj rasi, vjeri, nacionalnoj pripadnosti, socijalnom položaju ili političkom uvjerenju. Državno-pravni kontinuitet, baštinjen najkasnije od 9. stoljeća, Hrvatskoj je potvrđen međunarodnim priznanjem od tadašnje Europske (Ekonomске) Zajednice i primanjem u OUN 1992. godine.

Nakon demokratskih promjena 1990., Hrvatska je 1991. bila izložena agresiji Srbije, odnosno JNA i srpsko-crnogorskih snaga, koje su okupirale gotovo trećinu teritorija. Odgovornost tadašnjih srbijanskih, odnosno srpskih političara za rat u Hrvatskoj (i BiH), pa tako i za operaciju „Oluja“, koja je zapravo bila logičan i neizbježan odgovor na stanje srpske okupacije dijela RH od 1991., jasno je potvrdio i Međunarodni sud pravde u Haagu, utvrdivši da su u Domovinskom ratu

„politička vodstva Srbije i Srba u Hrvatskoj zajednički dijelila cilj stvaranja etnički homogene srpske države” (čl. 426), kao i da je to bio kontekst u kojem su počinjeni zločini. I spomenuto potvrđuje da su događaji u RH od 1990. zapravo nastavak velikosrpske politike, čiji je cilj bio uspostaviti zapadnu granicu velike srpske države duboko na teritoriju Hrvatske.

Ipak, uz velike žrtve i razaranja Hrvatska se 1991. uspjela obraniti, te do kraja kolovoza 1995. osloboditi najveći dio privremeno okupiranih područja i osigurati uvjete za povratak preostalog okupiranog područja Hrvatskog Podunavlja. Naime, pod prijetnjom novih vojnih poraza, vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj napokon je taj preostali okupirani hrvatski teritorij pristalo vratiti Hrvatskoj do 15. siječnja 1998. (tzv. proces mirne reintegracije). Usprkos tome što su Oružane snage RH bilo vojno nadmoćnije nad srpskim snagama na tom području, predsjednik Tuđman i hrvatsko vodstvo prednost su dali mirovnim pregovorima, potvrdivši tako kontinuitet mirotvorne hrvatske politike od 1990. godine.

Također, Hrvatska je od 1992. do 1995. znatno pridonijela obrani Bosne i Hercegovine od napada srpskih snaga i oslobađanju dijela njezina okupiranoga teritorija. Zajedno s Bošnjacima – muslimanima, Hrvati u BiH omogućili su priznanje Bosne i Hercegovine kao samostalne države i njezin opstanak u međunarodno priznatim granicama.

Oslobađanjem privremeno okupiranoga teritorija i postizanjem teritorijalne cjelovitosti u međunarodno priznatim granicama, odnosno pobjedom u nametnutom ratu prije 30 godina, te primanjem u NATO (1. travnja 2009.) i Europsku uniju (1. srpnja 2013.), s čijim državama dijeli civilizacijske i kulturološke vrijednosti, Hrvatska je ostvarila glavne strateške ciljeve svoje vanjske politike, postavljene prilikom osamostaljenja 1991. godine.

**„Oluja” je kruna Domovinskog rata,
kraljica svih hrvatskih pobjeda
i ponos za vječnost!**

Završnu oslobodilačku vojno-redarstvenu operaciju Domovinskog rata u Republici Hrvatskoj, nazvanu „Oluja”, hrvatske snage provele su od 4. do 7., odnosno do 10. kolovoza 1995. godine. Najveći uspjeh u operaciji postignut je u

prijepodnevnim satima 5. kolovoza, kad su pripadnici 7. i 4. gardijske brigade Hrvatske vojske oslobodili hrvatski kraljevski grad Knin. Zbog njegova strateškog i simboličkog značaja, dan oslobođenja Knina u Hrvatskoj je proglašen Danom pobjede i domovinske zahvalnosti, a potom i Danom hrvatskih branitelja. U sljedećim danima hrvatske snage zaposjele su državnu granicu, osigurale je i krenule u pretres oslobođenog prostora sjeverne Dalmacije, Like, Banovine i Korduna (oko 10.500 km²).

Osim zbog strateških razloga, hrvatsko vodstvo je vojnu operaciju „Oluja” bilo prisiljeno poduzeti baš početkom kolovoza 1995. i zato da bi hrvatske snage omogućile Armiji Bosne i Hercegovine da razbije srpsku opsadu Bihaća. Time su spriječeni nova humanitarna katastrofa i zločini kakve su srpske postrojbe pod zapovijedanjem generala Ratka Mladića počinile u Srebrenici u srpnju 1995. (prema podacima Memorijalnog centra u Potočarima, ubijeno je više od 8000 muslimana), budući da snage UN-a nisu bile u stanju zaštititi oko 180.000 stanovnika u Bihaću i okolici, koji je, da ironija bude veća, upravo VS UN-a proglasilo „zonom sigurnosti”. Dakako, hrvatsko vodstvo više nije smjelo odgađati „Oluju” ni zbog teškoga gospodarskoga stanja u Hrvatskoj, koje je zbog

rascjepkanosti države i nemogućnosti komunikacije svakim danom bilo sve teže, jednako kao ni zbog brojnih prognanika i izbjeglica u Hrvatskoj (u srpnju 1995. bilo ih je oko 385.000), koje su (dio njih još od 1991.) čeznutljivo čekale na povratak svojim domovima i koje su zbog toga već bile na granici materijalne i psihičke izdržljivosti. Sve to treba uzeti u obzir kad se raspravlja o tome zašto je vojna opcija bila neizbježna i zašto se više nije mogla odgađati, odnosno zašto je „Oluja” pokrenuta baš početkom kolovoza 1995. godine. Konačno, „Oluja” je bila neizbježna upravo zbog sljedbenika velikosrpske politike, poput današnjeg srbijanskog predsjednika Vučića, koji je 1995. u pratnji vojvode Vojislava Šešelja srpsko stanovništvo na okupiranom području Hrvatske uvjeravao da je Glina srpska i da Srbi ne žele ništa što nije njihovo, a to je sve istočno od linije Virovitica-Karlovac-Karlobag.

Dramatično stanje obrane Bihaća tijekom „Druge bihaćke krize”, čiji bi pad znatno poboljšao poziciju srpskih snaga, odbijanje svih mirovnih inicijativa - i Vlade RH i međunarodne zajednice, čak i „Plana Z-4” koji je Srbima u Hrvatskoj predvidio iznimno široku autonomiju – gotovo državu u državi, te već od 1991. neprekidan rad Srba iz Hrvatske i BiH na stvaranju jedinstvene srpske države na okupiranom prostoru RH i BiH – “Ujedinjene Republike Srpske”, koji je upravo pred „Oluju” ušao u završnu fazu donošenja zajedničkog Ustava, jasno pokazuju koliko su neuvjerljive tvrdnje da je Hrvatska požurila s vojnim rješenjem i da je trebalo ostaviti još vremena za pregovore. S obzirom na iskustvo

cjelokupnoga procesa pregovora o mirnoj reintegraciji okupiranoga hrvatskog teritorija u ustavno-pravni poredak RH, zaista je teško argumentirano objasniti pretpostavku da bi vodstvo Srba u Hrvatskoj, da su srpske snage uspjele osvojiti Bihać i u strateškom smislu bitno popraviti svoju vojnu poziciju prema Hrvatskoj, pristalo na pregovore o mirnoj reintegraciji.

Pobjeda hrvatskih snaga u „Oluji” jedan je od najvažnijih događaja u hrvatskoj povijesti, jer je njome osigurana sloboda njezinih građana i razvoj Republike Hrvatske te teritorijalna cjelovitost i opstanak u međunarodno priznatim granicama. Naime, nakon pobjede hrvatskih snaga u „Oluji” vodstvu pobunjenih Srba u Hrvatskoj i srbijanskom vodstvu u Beogradu postalo je jasno da bi Hrvatska novom vojnom operacijom oslobodila i preostalo okupirano područje Hrvatskog Podunavlja. Izvori srpske provenijencije, u kojima se navode podaci o Vojski Jugoslavije te o broju i naoružanju srpskih snaga u Hrvatskom Podunavlju, kao i o stanju morala među Srbima u Hrvatskom Podunavlju, potvrđuju spomenuto. S obzirom na poznate činjenice, može se reći da je Domovinski rat najsajnije razdoblje hrvatske povijesti, pogotovo kad se u obzir uzmu okolnosti u kojima se Hrvatska uspjela obraniti od nadmoćnijeg velikosrpskog agresora, a potom i osloboditi okupirana područja. Jednako tako, može se reći da je „Oluja” kruna Domovinskog rata, kraljica svih hrvatskih pobjeda i ponos koji ostaje za vječnost. Naša je obveza da činjenice i taj ponos prenesemo našoj djeci.

Iz života Svetišta i Župe

21. Uskrсни ponedjeljak Umro papa Franjo

Papa Franjo preminuo je u 88. godini života, u svojoj rezidenciji Doma Svete Marte u Vatikanu. U 9:45 sati, kardinal Kevin Farrell, komornik Apostolske komore, objavio je smrt pape Franje iz Doma svete Marte sljedećim riječima: „Predraga braćo i sestre, s dubokom žalošću moram objaviti smrt našega Svetog Oca Franje. U 7:35 ovog jutra, rimski biskup Franjo vratio se u kuću Očevu. Cijeli je svoj život posvetio služenju Gospodinu i Njegovoj Crkvi. Učio nas je kako vjerno, hrabro i univerzalnom ljubavlju živjeti evanđeoske vrijednosti, osobito u korist najsiromašnijih i najisključenijih. S neizmjernom zahvalnošću za njegov primjer pravog učenika Gospodina Isusa, povjeravamo dušu pape Franje beskrajnoj milosrdnoj ljubavi Boga Jedinoga i Trojedinoga.”

23. Nova uprava Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja

U Samostanu o. fra Ante Antića u Splitu u popodnevnom radnom dijelu Provincijskog kapitula pod predsjedanjem fra Ivana Sesara, generalnog vizitatora i predsjednika Kapitula izabrana je nova uprava Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja. Za novog provincijala izabran je fra Siniša Balajić, za vikara Provincije fra Ivan Udovičić, a za definitore fra Ante Akrap, fra Ivan Čikara, fra Filip Čogelja, fra Tomislav Dukić i fra Domagoj Volarević.

25. Misa za papu Franju

U bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske služena je sveta misa za papu Franju. Misno slavlje predvodio je svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije i katedralni župnik u Trogiru vlč. Roko Kaštelan u suslavlju župnika Župe Gospe Sinjske fra Antonia Mravka i uz još šestoricu svećenika. Na završetku misnog slavlja župnik fra Antonio pročitao je važnije podatke iz pontifikata pape Franje. Posebno je istakao da će u povijesti Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske i grada Sinja ostati zauvijek zapisano da je crkva Čudotvorne Gospe Sinjske kada je Crkvom upravljao papa Franjo postala manja papinska bazilika.

25.-27. 6. konferencije katoličkih muškaraca.

U Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske održana „6. konferencije katoličkih muškaraca.“ Na konferencije se okupila 120 muškaraca iz čitave Hrvatske, ali i inozemstva, koji žele biti bolji muškarci, muževi i očevi. Ove je godine naglasak konferencije bio na braku pa se 10 govornika sa svojim izlaganjima iz različitih aspekata osvrnulo na tu temu.

30. Novi provincijal pohodio samostansko bratstvo

Novi provincijal Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja fra Siniša Balajić pohodio je Samostan Čudotvorne Gospe koji je ujedno i njegov matični samostan. Posjetom samostanskom bratstvu u Sinju, fra Siniša je počeo pohode i drugim samostanskim bratstvima u Provinciji. Na susretu s provincijalom sudjelovali su fratri Samostana Čudotvorne Gospe Sinjske i samostanskog okružja. Susret je moderirao gvardijan fra Marinko Vukman.

SVIBANJ

3. i 4. Slavlje podjele krizme

U Župi Gospe Sinjske održano je slavlje podjele sakramenta krizme. Tijekom dva dana slavlja krizme, sakramentu je pristupilo 214 mladića i djevojaka koji su pohađali dvogodišnju katehezu. U subotu 3. svibnja, slavljem je predsjedao biskupov delegat i nastavnik u Nadbiskupijskoj klasičnoj gimnaziji u Splitu don Vedran Torić, a u nedjelju 4. svibnja, misnim slavljem predsjedao je pastoralni vikar Nadbiskupije i profesor na KBF-u u Splitu don Edvard Punda.

4. Prvo motohodočašće

Sudionici prvog motohodočašća iz Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske krenuli su na put koji će trajati 12 dana, dug oko 7 000 km, a sudionici motohodočašća će proći kroz Hrvatsku, Sloveniju, Italiju, Monaco, Francusku, Španjolsku, Andoru i Portugal. Prvo motohodočašće spojiti će tri velika marijanska svetišta: Svetiše Čudotvorne Gospe Sinjske, Gospe Lurdske i Gospe Fatimske. Kolonu od 26 sudionika (20 motorista, 1 motoristkinja i 5 suvozačica) predvodi organizator motohodočašća Željšan Rakela.

8. Izabran novi poglavar Katoličke Crkve

Robert Francis Prevost novi je poglavar Katoličke Crkve, izabran u četvrtom krugu glasanja, a uzeo je ime Lava XIV. „Mir s vama svima!” – prve su riječi pape Lava XIV. Konklava je izabrala američkog kardinala Roberta Francisa Prevosta za 267. rimskog biskupa. Novog papu okupljenom mnoštvu objavio je kardinal iz reda đakona Dominique Mamberti oko 19:13 kada se pojavio na loži vatikanske bazilike te objavio na latinskom: „Annuntio vobis gaudium magnum! Habemus Papam!” („Objavljujem vam veliku radost! Imamo papu!”).

10. Izborni kapitul u OFS-u

U Samostanu Gospe Sinjske održan je izborni kapitul u OFS-u Čudotvorna Gospa Sinjska. Prije izbornog kapitula održan je bratski i pastoralni pohod kojim je predsjedala Suzana Fiorenini, OFS, delegat područne ministre Mile Šuto, OFS, u nazočnosti fra Stipe Nimca, OFM, područnoga duhovnog asistenta. Dijana Franko izabrana je za tajnicu kapitula, a za brojače glasova Dušanka Vladova i Ivan Mandac. Na trogodišnji mandat (2025. – 2028.) izabrani su: Zdenka Filipović Grčić, OFS, ministra, Pero Mihaljević, OFS, zamjenik ministre, Jelena Šepček, OFS, tajnica, Marija Buljan, OFS, blagajnica, Mara Filipović Grčić, OFS, povjerenica za formaciju, Branka Ajduković, povjerenica za Framu. Član Mjesnog vijeća je i fra Marinko Vukman, OFM, duhovni asistent.

14. Izgrađena nova franjevačka grobnica i popis pokojne braće

Na groblju Sv. Frane u Sinju izgrađena je nova franjevačka grobnica. Grobnica je napravljena prema projektu akademskog kipara Marka Grgata. U dosadašnjoj franjevačkoj grobnici postavljen je popis preminule braće koja su pokopana na groblju Sv. Frane od 1834. do 2025. godine. Drugi dio projekta, ploče s popisom pokojnih fratara, bit će postavljene u kripti bazilike. Imena pokojnih fratara nakon dugogodišnjeg rada na istraživanju prikupio fra Pavao Vučković.

18. U Sinju slavlje prve pričesti

U bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske održano je slavlje prve svete pričesti. Misnim slavljem predsjedao je župni vikar fra Šimun Suton u koncelebraciji župnika fra Antonia Mravka. Prvopričesničko slavlje uveličali su članovi Dječjeg zbora i Zbora mladih Gospe Sinjske pod ravnanjem fra Jure Župića i s. Jelene Mijić. Njih 160 dječaka i djevojčica pristupilo je sakramentu prve svete pričesti, a dan prije sakramentu prve svete ispovijedi.

24. Godišnji susret Prijatelja Malog Isusa

Pod okriljem Čudotvorne Gospe Sinjske Društvo Prijatelja Malog Isusa imalo je svoj godišnji susret 24. svibnja 2025. u alkarskom i Gospinom gradu Sinju. Na susretu se okupilo više od 200 sudionika. Organizacijom je ravnala pročelnica Društva splitske provincije s. Dolores Brkić uz podršku provincijske glavarice s. Terezije Pervan.

24. „Izaberi život! I majku i dijete!“

U Sinju je drugu godinu zaredom održan Hod za život, koji se ove godine održava u 17 gradova u Hrvatskoj pod geslom „Izaberi život! I majku i dijete!“ Sudionici su se okupili na Trgu kralja Tomislava od kuda su krenuli u hod preko Petrovca, Ulicom fra Andrije Kačića Miošića, pa natrag na Trg kralja Tomislava gdje je održan prigodni program.

26. Treća duhovna večer Ruži otajstvenoj

U klausturu samostana Gospe Sinjske 26. svibnja 2025. održana je treća duhovna večer Ruži otajstvenoj posvećena Blaženoj Djevici Mariji. Organizator večeri bila je udruga Cjelovit život u suradnji sa Svetištem Gospe Sinjske. Predavanje o Marijinoj prisutnosti u liturgijskoj godini održao je fra Hrvatinić Gabrijel Jurišić. U glazbenom dijelu programa nastupio je tenor Vinko Maroević uz klavirsku pratnju Kristine Cvitanić. Književni dio večeri bio je posvećen 100. obljetnici smrti Antuna Branka Šimića. Izbor iz njegove duhovne lirike, *Rosa mystica*, *Marija* i *Nađeni Bog* pripremila je i interpretirala Helena Budimir, prof.

30. Dan državnosti Republike Hrvatske

U organizaciji Grada Sinja i koordinacije braniteljskih udruga proizišlih iz Domovinskog rata s područja Sinja i Cetinskog kraja i braniteljskih udruga Splita i Solina, u Sinju je obilježen Dan Državnosti Republike Hrvatske, te Dan branitelja Sinja i Cetinske krajine. Svetu misu za domovinu, kao i sve poginule i preminule hrvatske branitelje u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske predvodio je župnik fra Antonio Mravak. Nakon mise, upriličeno je otvaranje Šetališta hrvatskog ratnika Rina Žanke u znak trajnog sjećanja na ovog nedavno preminulog heroja Domovinskog rata i jednog od simbola obrane Sinja i Cetinske krajine.

31. Dječji zbor iz Brnaza na Zlatnoj harfi

U crkvi Hrvatskih mučenika na Udbini u subotu 31. 5. 2025. održana je Smotra dječjih crkvenih zborova – „Zlatna harfa”, u organizaciji Vijeća franjevačkih zajednica u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Smotra je započela misnim slavljem koje je predvodio udbinski župnik i dekan vlč. Josip Šimatović. Na smotri se okupilo nekoliko dječjih zborova iz Splitsko-makarske nadbiskupije i Šibenske biskupije. Župu Gospe Sinjske predstavili su članovi Dječjeg zbora „Golubići mira” iz Brnaza. Dječji zbor iz Brnaza nastupio je s nekoliko glazbenih točaka, a uz pjesmu predstavili su Sinj, Brnaze i Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske. Podršku su im pružili župni vikar fra Ivan Čikara, pastoralna suradnica s. Mirela Delonga uz glasovirsku pratnju voditeljica Jelene Prolić i Sare Dević.

31. Župljani hodočastili na proslavu Sv. Spasa u Cetini

Blagdan sv. Spasa, zaštitnika starohrvatske crkve sv. Spasa svečano je proslavljen na izvoru rijeke Cetine. Svečano misno slavlje predvodio je fra Marinko Vukman, gvardijan i rektor bazilike Gospe Sinjske, uz koncelebraciju svećenika: don Tomislava Zečevića, don Josipa Bečića, fra Jakova Vire, fra Drage Gverića i domaćeg župnika fra Tina Labrovića. Nakon misnog slavlja i folklornog programa, druženje se nastavilo na izvoru Cetine uz zajedničku okrepu, pjesmu i radost susreta – kako to nalaže višestoljetna tradicija proslave sv. Spasa.

LIPANJ

7. Provincijski susret ministranata u Sinju

U Svetištu je održan susret ministranata župa koje poslužuju članovi Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja. Okupljanje je započelo u jutarnjim satima u oboru ispred Samostana Čudotvorne Gospe Sinjske gdje se okupilo oko 250 ministranata. Sveto misno slavlje započelo je u 11 sati s procesijom iz obora. Svetu misu predslavio je provincijal Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja fra Siniša Balajić, uz koncelebraciju fra Marinka Vukmana, gvardijana samostana u Sinju, fra Perice Maslaća, provincijskog promotora za duhovna zvanja i župnika Župe Svih Svetih u Hrvacama te ostale braće franjevac koji su prisustvovali na susretu.

10. Predstavljena poštanska marka s likom Čudotvorne Gospe Sinjske

Hrvatska pošta pustila je u optjecaj četiri nove prigodne poštanske marke iz serije Hrvatska marijanska svetišta, s motivima svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske i Gospe od Utočišta u Aljmašu. Autor dizajna je Dean Roksandić iz Zagreba, a naklada iznosi 25.000 primjeraka po motivu. Marke su tiskane u arčičima od osam primjeraka s privjeskom i nose slovnu oznaku A (pismo do 50 g i dopisnice u unutarnjem prometu).

13. Sv. Ante okupio mnoštvo vjernika

Od ranih jutarnjih sati u Gospino svetište i baziliku hodočastilo je mnoštvo vjernika s molitvama zahvale i preporukama sv. Anti. Središnje misno slavlje održano je u 19 sati na samostanskom dvorištu. Slavljem je predsjedao župni vikar fra Šimun Suton. Slavlje su uveličali članovi Dječjeg i Mješovitog zbora Gospe Sinjske pod ravnanjem fra Jure Župića i s. Jelene Mijić. Nakon mise održan je blagoslov djece i ljiljana.

19. Proslavljena svetkovina Tijelova

U Svetišu i bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske misnim slavljem i procesijom proslavljena je svetkovina Tijelova. Slavlje je predvodio župnik fra Antonio Mravak uz koncelebraciju gvardijana i rektora bazilike fra Marinka Vukmana, župnog vikara fra Šimuna Sutona i fra Gabrijela Hrvatina Jurišića. Nakon misnog slavlja održana je tijelovska procesija s Presvetim oltarskim sakramentom ulicama Sinja. Prema običaju na tri mjesta u gradu: vrh Alkarskog trkališta, kod Petrovca i kod Kwartira održana je molitva i blagoslov s Presvetim oltarskim sakramentom. Zadnja postaja molitve održana je u crkvi Čudotvorne Gospe Sinjske.

21. Osobe s invaliditetom hodočastile Gospi Sinjskoj

U organizaciji Udruge tjelesnih invalida Sinj, u Svetišu Čudotvorne Gospe Sinjske hodočastile su osobe s tjelesnim invaliditetom s područja Splitsko-dalmatinske županije u pratnji obitelji i asistenta. Misno slavlje predvodio je župnik fra Antonio Mravak u koncelebraciji gvardijana i rektora bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske fra Marinka Vukmana. Nakon misnog slavlja hodočasnici su obnovili posvetu Čudotvornoj Gospi Sinjskoj, a potom je župnik blagoslovio hodočasnike i krunice koje je Svetište darovalo hodočasnicima.

24. Planica: proslava sv. Ivana Krstitelja

U prekrasnom ambijentu Planice u Glavicama proslavljena je svetkovina sv. Ivana Krstitelja. Misno slavlje predvodio je gvardijan fra Marinko Vukman. U misi je ministrirao franjevački bogoslov rodom iz Glavica fra Silvio Romac. Na slavlju se okupilo oko 200 vjernika iz Planice i drugih dijelova Glavica. Slavlje su uveličali članovi Zbora sv. Ivana apostola pod ravnanjem Nevenke Jenjić.

27. U Svetoj godini održan čin posvete Srcu Isusovu

Svetkovina Presvetoga Srca Isusova i Čin posvete Hrvatskoga naroda i Domovine Presvetome Srcu Isusovu, proslavljeni su u bazilici i Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske središnjim misnim slavljem u 19 sati. Prije početka misnog slavlja oglasila su se zvona bazilike, a potom su svećenici i poslužitelji u procesiji ušli u baziliku. Misnim slavljem predsjedao je gvardijan, upravitelj Svetišta i rektor bazilike fra Marinko Vukman u suslavlju župnika fra Antonia Mravka i fratara Samostana Gospe Sinjske. Za ovu svetkovinu vjernici su se pripremali Velikom devetnicom, devet uzastopnih prvih petaka u mjesecu i trodnevnom duhovnom obnovom koju su predvodili fratri Samostana Gospe Sinjske.

28. Izlet Mješovitog zbora

Članovi Mješovitog zbora Gospe Sinjske sudjelovali su na jednodnevnom izletu u Park prirode Blidinje. U sklopu izleta posjetili su Franjevačku kuću mira u Masnoj Luci. U crkvi Sv. Ilije slavili su svetu misu zahvalnicu za proteklo razdoblje. Članovi zbora s gvardijanom fra Marinkom Vukmanom posebnu zahvalu su izrazili s. Jeleni Mijić koja je na svetkovinu Presvetoga Srca Isusova proslavila 50. obljetnicu redovništva. Uz to sestra Jelena je 31 godinu pastoralna suradnica u Župi Gospe Sinjske, kateheta i pomoćnica u vođenju zborova Svetišta Gospe Sinjske.

5. Hodočastili u Tomislavgradu

Euharistijskim slavljem ispred župne crkve sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu koje je predvodio vrhbosanski nadbiskup i predsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine Tomo Vukšić, svečano je proslavljena Jubilejska godina i obilježena 1100. obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva i povijesnih splitskih crkvenih sabora. Suslavili su apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori nadbiskup Francis Assisi Chullikatt, nadbiskupi i biskupi Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine te poglavari redovničkih zajednica i svećenici iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Na hodočašću iz sinjske župe s gvardijanom fra Marinkom Vukmanom sudjelovalo 120 župljana.

16. Crkva u Radošiću dobila zvona

U Radošiću je održano slavlje blagoslova zvona za crkvu sv. Križa u izgradnji. Obred blagoslova zvona predvodio je župnik fra Antonio Mravak. Župnik fra Antonio posebno je zahvalio darovateljima zvona obitelji Dalbello iz Sinja, supružnicima Zorani i Ugu koji su nastavili obiteljsku tradiciju darivanja zvona te gvardijanu Samostana Gospe Sinjske fra Marinku Vukmanu koji je u ime Samostana podržao drugi dio projekta, montažu, elektrifikaciju i programiranje sustava zvonjenja. Zvona za crkvu sv. Križa lijevana su u talijanskoj ljevaonici zvona „De poli” u mjestu Vittorio Veneto u blizini Venecije, a zvonik radoške crkve krasit će dva zvona. Najveće zvono posvećeno je Blaženoj Djevici Mariji, Čudotvornoj Gospi Sinjskoj, zaštitnici Župe, Sinja i Cetinskog kraja: ton RE (D), promjer 63 cm, težina 145. Drugo zvono posvećeno je sv. Franji Asiškom, utemeljitelju franjevačkog reda: FA (F), promjer 53 cm, težina 90 kg. Podizanje i montaža zvona povjereni su tvrtki „Bunbal” iz Kaštel Kambelovca.

18. Postavljena nova ploča

Postavljena nova ploča s natpisom „Franjevački samostan, Svetište i bazilika Čudotvorne Gospe Sinjske” na ulaz u Gospino svetište sa samostanskog dvorišta. Radove i montažu izveli akademski kipari Marko Grgat i Anđelko Titlić.

Čin posvete Hrvatskoga naroda i Domovine Presvetomu Srcu Isusovu

Biskupi Hrvatske biskupske konferencije odlučili su posvetiti hrvatski narod i hrvatsku domovinu Presvetom Srcu Isusovu u jubilarnoj godini 2025., na 69. plenarnom zasjedanju koje je održano u Zagrebu od 12. do 14. studenoga 2024.

Svetkovina Presvetog Srca Isusova, kao i Čin posvete hrvatskog naroda i domovine Presvetom Srcu Isusovu, proslavljeni su u bazilici i Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske u petak, 27. lipnja, središnjim misnim slavljem u 19 sati. Prije početka misnog slavlja oglasila su se zvona bazilike, a potom su svećenici i poslužitelji u procesiji ušli u baziliku. Misnim slavljem predsjedao je gvardijan, upravitelj Svetišta i rektor bazilike fra Marinko Vukman u suslavlju župnika fra Antonia Mravka i fratara Samostana Gospe Sinjske. Vjernici su se za ovu svetkovinu pripremali kroz Veliku devetnicu – devet uzastopnih prvih petaka u mjesecu – kao i trodnevnu duhovnu obnovu koju su predvodili franjevci iz sinjskog samostana.

Mnogi vjernici pristupili su sakramentu pomirenja prije mise te su iskoristili povlasticu dobivanja potpunog oprostata u Svetoj godini. Tijekom dana, od 9 do 18 sati, vjernici su imali mogućnost sudjelovati u euharistijskom klanjanju pred Presvetim Oltarskim Sakramentom.

Večernji molitveni program započeo je u 18:15 molitvom Večernje iz Časoslova, a nastavio se molitvom Zlatne krunice i litanijama u čast Presvetog Srca Isusova. Molitvu krunice s razmatranjima posvećenima Srcu Isusovu predmolio je župnik fra Antonio Mravak.

Prije početka misnog slavlja župnik je u ime nadbiskupa Zdenka Križića uručio zahvalnicu župljaninu Anti Klariću za predani rad i služenje tijekom 50 godina u Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske. U znak zahvalnosti za svoje ozdravljenje Ante je podigao kapelicu u čast Presvetog Srca Isusova kod obiteljske kuće u Radošiću te se zavjetovao da će, dokle god bude mogao, održavati

stazu i postaje Križnog puta prema Zavjetnom križu na brdu Visoka iznad Sinja.

U svojoj propovijedi fra Marinko je govorio o značenju simbola u kršćanstvu, istaknuvši značenje simbola srca: „Simboli koje vidimo – neke prepoznajemo lakše, a neke teže. Simbol križa označava patnju i trpljenje, ali i pobjedu i spasenje – on je znak naše vjere. Palma simbolizira mučeništvo, ljiljan čistoću, kao i mnogi drugi simboli koji na različite načine označavaju našu vjeru. Jedan od tih simbola jest i srce – simbol ljubavi. Danas živimo u vremenu relativizma, kada mnoge vrijednosti gube svoj smisao i značenje, pa tako i među kršćanima simbol srca. A gdje nema srca, nema ni ljubavi“, kazao je fra Marinko.

Govoreći o kršćanskoj ljubavi, predsjedatelj je istaknuo da nas Srce Isusovo uči kako istinski ljubiti. „Bog je najveća ljubav. Krist je tu ljubav očitovao svakom čovjeku i cijelom svijetu, a njezin vrhunac dogodio se na križu. Svako Kristovo djelo, upućeno ljudima i svijetu, proizišlo je iz Njegova Srca. Krenimo i mi, poučeni primjerom

Isusa Krista, na put prema braći i sestrama srcem po Srcu Isusovu.“

Tijekom misnog slavlja pjevao je Mješoviti zbor Svetišta Gospe Sinjske, pod ravnanjem fra Jure Župića i s. Jelene Mijić, koja je na svetkovinu Presvetog Srca Isusova proslavila 50 godina redovništva. Sestra Jelena već 31 godinu djeluje kao pastoralna suradnica, vodi kateheze za prvopričesnike, pomaže fra Juri Župiću u vođenju pjevačkih zborova. U znak zahvalnosti za njezin predani rad, u ime fratara i župljana, uručena joj je zlatna jubilara krunica s likom Čudotvorne Gospe Sinjske.

Nakon popričesne molitve uslijedio je čin posvete hrvatskog naroda i domovine Presvetom Srcu Isusovu. Župnik fra Antonio Mravak predvodio je molitvu u deset strofa, a vjernici su na svaku strofu odgovarali pjevanim zazivom: „Isuse blaga i ponizna Srca, učini srce moje po Srcu svome!“ Čin posvete zaključen je pjesmom „O, Srce Sina Božjega“.

Četvrti kongres Dani duhovne baštine marijanskih svetišta

Četvrti kongres Dani duhovne baštine marijanskih svetišta i ove godine okupio je svećenike, istaknute teologe, povjesničare, arheologe, medijske, kulturne i turističke djelatnike koji su podijeli svoja iskustva i spoznaje o značaju marijanskih svetišta u očuvanju i promicanju duhovne baštine te promišljanja o suživotu s vjerskim turizmom. U tri dana kongresa moglo se poslušati inspirativna predavanja i predavanja marijanskih svetišta iz Hrvatske, Slovenije te Bosne i Hercegovine, sudjelovati u panel raspravi, svetim misama, obilascima sinjskih muzeja, nazočiti otvaranju izložbe Hrvatskih svetaca i blaženika i glazbenom nastupu, ali i hodočastiti dionicom Staze Gospi Sinjskoj. Cjelokupni sadržaj kongresa produbio je razumijevanje štovanja Gospe postavši tako snažan podsjetnik na snagu i ljepotu Marijine prisutnosti u životima vjernika. Priznati stručnjaci naglasili su važnost očuvanja duhovnosti naših svetišta, složenost znanstvenog rada na valorizaciji i očuvanju postojeće sakralne baštine, istraživanju bitnih povijesnih odrednica, kao i promociju te prezentaciju sakralne baštine u svrhu razvoja i očuvanja lokalnog identiteta i kulture, uz zajednički rad svih institucija koje mogu tome pridonijeti.

Nakon pozdravnih govora Monike Vrgoč, direktorice TZGS, Mira Bulja, gradonačelnika Grada Sinja, Stipe Čogelje, zamjenika župana Splitsko-dalmatinske županije, Željane Zovko, zastupnice u Europarlamentu, nazočnima se obratio fra Marinko Vukman, upravitelj i rektor Svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske, koji je potom i predvodio molitvu za uspješan rad kongresa.

U prvom dijelu programa, koji je moderirao dr.sc. fra Domagoj Runje, uslijedila su predavanja marijanskih svetišta. Gvardijan pater Bogdan Knavs predstavio je slovensko svetište Majke Božje Svetogorske kraljice, gvardijan fra Ilija Božić Svetište Majke Božje Olovske iz Olova u Bosni i Hercegovini, a gvardijan vlč. Ivan Marković Svetište Majke Božje Karmelske iz Svete Gore – Gerovo. Kako se nalazimo u godini iznimno značajnih obljetnica na nacionalnoj i lokalnoj razini, jer obilježavamo 1100. obljetnicu Hrvatskog Kraljevstva, te 310. obljetnicu utemeljenja viteške igre Alke nakon čudesne pobjede pod Sinjem nad Osmanlijama 1715. uz Gospin zagovor, uslijedilo je izlaganje dr. sc. don Josipa Dukića o prvom hrvatskom kralju Tomislavu i Splitskim crkvenim saborima. Predavanja su potom održali: Željana Zovko, zastupnica u Europarlamentu, s temom

Međukulturni i međureligijski dijalog i uloga Europske unije u promicanju vjerskih sloboda, Ivana Svedružić Šeparović, konzervatorica, s temom Važnost restauratorskog rada na svetištima diljem Hrvatske, s naglaskom na Sinj i Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske, u svrhu valorizacije, očuvanja lokalnog identiteta i autentičnosti destinacije, Josip Joško Radić, kipar, predstavio je svoj rad s temom: Tišina svetih oblika – duhovni izraz kroz minijaturu, dr. sc. Ivan Alduk govorio je o odnosu franjevaca i papa u 14. i 15. stoljeću u unutrašnjosti Dalmacije, novinar Vlado Čutura o duhovnoj, umjetničkoj i arheološkoj vrijednosti marijanskih crkva na hrvatskim otocima, Maja Radman o sakralnoj baštini otoka Šolte, utjecaju i doprinosu turizma u njenoj valorizaciji i prezentaciji, Valentino Dražić Celić, o projektu Civitas sacra, uspješnosti provedbe i značaju za sakralnu baštinu grada Šibenika. Moderator drugog dijela programa bio je Branimir Romac, prof. Nakon svih izlaganja uslijedio je okrugli stol s Ljiljanom Reljić, Joškom Stellom, Josipom Radićem, Valentinom Dražićem Celićem, vlč. Ivanom Markovićem, fra Ilijom Božićem i Vladom Čuturinom na temu: Marijanska svetišta, kultura i identitet jednog naroda.

U poslijepodnevnom programu sudionici kongresa obišli su Muzej Sinjske Alke, kroz čiji postav ih je proveo Boris Filipović Grčić, voditelj muzeja, a potom Muzej Cetinske krajine – Sinj, gdje su, uz kustosice Anitu Librenjak i Danijelu

Banović Petričević, razgledali postav i trenutnu gostujuću izložbu *Zlatni uresi kolajni bajnih*. Euharistijsko slavlje u bazilici Čudotvorne Gospe Sinjske predvodio je mons. Antun Sente ml., rektor Nacionalnog Svetišta sv. Josipa i dekan Karlovačkog dekanata, u koncelebraciji s fra Marinkom Vukmanom i fra Stjepanom Buljanom. Nakon Svete mise, u klausturu bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske, otvorena je izložba slika i kipova *Hrvatski sveci i blaženici u našem narodu*. Nakon pozdravnih riječi gradonačelnika Mira Bulja, gvardijana i rektora Svetišta fra Marinka Vukmana, mons. Antuna Sentea ml., publici su se predstavili akademski slikar Tihomir Lončar i akademski kipar Ivo Vrdoljak. Prigodan glazbeni nastup imale su Maja Tomašević, Mirna Barać i Marijana Pleić, članice trija eM, a program je vodio Branimir Romac, prof.

Završni dio kongresa uslijedio je u subotu 21. lipnja u Otoku, gdje je u crkvi sv. Luke održana sveta misa koju je predvodio župnik fra Nikica Ajdučić u koncelebraciji s fra Domagojem Runjom i fra Jurom Hrgovićem. Nakon svete mise, fra Nikica je hodočasnicima predstavio tri otočke crkve sv. Luke, kao i povijest općine Otok. Uslijedio je blagoslov hodočasnika koji su predvođeni fra Domagojem Runjom uz molitvu krenuli na hod do bazilike Čudotvorne Gospe Sinjske, obilazeći usputno arheološki položaj Mirine s ostacima ranokršćanske bazilike iz VI. stoljeća, te po dolasku Zbirke franjevačkog samostana u Sinju.

Davor Milošević, Jeruzalemski hodočasnik

Nakon što je 2017. godine dobio od Bratovštine Svetoga Jakova za Hrvatsku sa sjedištem u Samoboru prvu putovnicu na hrvatskom jeziku i s njom prošao Put Svetoga Jakova (Camino de Santiago), naš sumještatin Davor Milošević dobio je 2025. i drugu putovnicu te s njom, prvi u Hrvatskoj, prošao hodočasnički put: Jaffa Port Tel Aviv - Jaffa Gate Jeruzalem, potom Betlehem.

Sa slikom Gospe Sinjske u ruksaku, pažljivo zatomotom i spremljenom u navlaku, krenuo je na svoj hodočasnički put u Izrael, rutom kojom nijedan Hrvat nije prošao. Vodila ga je misao da sliku mora donijeti u Isusovu rodnu zemlju i ostaviti negdje kao svoj zavjetni dar. Nije imao određeno mjesto, tu je odluku prepustio Božjoj providnosti i ona ga je dovela u Franjevački dječji dom u Betlehemu (Custodia Di Terra Santa – Franciscan Boys Home). Voditelj Franjevačkog doma fra Sandro Tomašević dočekao je Davora i s njim, uz posvetnu molitvu, postavio sliku Gospe

Golan Rice i Yael Tarasiuk Nevo koji su mu svaki dan mobitelom slali rutu koju taj dan može prijeći. Prva etapa je bila: Jaffa Port - Ramla, druga: Ramla - Latrun, treća: Latrun – Abu Ghosh i četvrta etapa: Abu Ghosh – Jaffa Gate – Jeruzalem, a nakon toga Betlehem. Istaknuo je kako je svaki dan sam pješao po 30 kilometara, po temperaturi od 30 stupnjeva, s ruksakom od 13 do 14 kilograma, bilo mu je jako iscrpljujuće i naporno, ali vodila ga je Božja providnost. Svoje je misli svakodnevno usmjeravao u osobnu molitvu za neku određenu osobu. Posebno mu je bilo teško drugog dana hodočasničke rute kada je u pustoši i po velikoj vrućini ostao bez vode i bez baterije na mobitelu. Tada se osjećao bespomoćno i bezizlazno, ali uz Božju pomoć na putu je susreo židovsku obitelj koja mu je pomogla napuniti mobitel i nahranili su ga te je uspio nastaviti svoj put. Davor je kazao kako je na svakoj etapi upoznao nove ljude različite vjere i nacionalnosti, ali ispunjene poštovanjem i gostoprimstvom prema njemu, hodočasniku, koji svraća u njihov dom. Svi su ga ti susreti i različiti događaji obogatili i učvrstili u njegovom postizanju cilja. U Libijskoj sinagogi u Jaffi dobio je prvi pečat u hodočasničku putovnicu. U Ramli je upoznao prof. Ronija koji ga je povezao s Hrvaticom Ivanom, a ona, pak, s fra Sandrom Tomaševićem u Betlehemu. Kad je Davor saznao tko je fra Sandro, odlučio je sliku Gospe Sinjske odnijeti njemu i ostaviti je kao zavjetni dar u Dječjem domu. Naime, fra Sandro je fratar Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, član je uprave Kustodije Svete Zemlje i ravnatelj Franjevačkog dječjeg doma u Betlehemu.

U Ramli je prenoćio u anglikanskom samostanu, u Latrunu kod trapista koji su ga toplo i nesebično ugostili, u Abu Ghoshi posebno su ga dočekali i ugostili u Saxum centru koji vodi Opus Dei, a voditeljica Blanka Ramirez prezentirala mu je njihov muzej i djelovanje. Prenočište nakon treće etape imao je u samostanu u Abu Ghoshi kod časnih sestara.

Ipak najposebniji i najvažniji dio bila je četvrta etapa koja prati Isusove zadnje postaje ovozemaljskog života u Jeruzalemu. Tu ga je dočeka fra Ivan Josip Soldo koji je s njim propješačio sve Isusove postaje Križnog puta, a završni put vodio ga u najvažniju crkvu za kršćane, crkvu u kojoj se nalazi Isusov grob. Bazilika Kristova Groba, u svojem današnjem obliku, obuhvaća i mjesto Isusova razapinjanja kao i mjesto ukopa. Sagrađena je na predjelu zvanom Kalvarija, Golgota koje je u Isusovo vrijeme bilo izvan gradskih zidina. Davor je naglasio kako se u Kristov grob ulazi kroz mala vrata, unutra se smijete kratko zadržati, dotaknuti mramornu ploču koja prekriva mjesto gdje je Isus pokopan i izreći kratku molitvu. Posjetio je i kapelu Hrvatskih svetaca i blaženika na Pastirskim poljanama koja je otvorena 2025. godine. U Jeruzalemu mu je kao hodočasniku ukazana velika čast, susret s jeruzalemskim biskupom Williamom Shomalijem.

Nakon što je prošao sve etape hodočasničke rute, 16. 3. 2025. dobio je priznanje izraelskog Ministarstva turizma *Pilgrim Certificate*, titulu jeruzalemskog hodočasnika. Međutim, tu za Davora nije bio kraj hodočasničkog puta, Gospina slika bila je još u ruksaku i trebao ju je odnijeti kao zavjetni dar u Betlehem. Nije bilo nimalo jednostavno doputovati do fra Sandra i Isusova rodnoga mjesta. Betlehem se nalazi izvan Izraela u Palestini i potrebno je proći kontrolni prijelaz. Davor je kazao kako je u Betlehemu na snazi policijski sat, a kontrolni prijelaz izložen je pucnjavi i ratnoj opasnosti, bilo je i vrijeme Ramazana kada ništa nije radilo, ali uspio je ući u Betlehem i sretno doći do svog zadnjeg odredišta.

U Franjevačkom dječjem domu upoznao je voditelja fra Sandra Tomaševića koji se brine za tridesetak dječaka koji su kršćani, bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Neki žive u sirotištu, a neki dolaze u cjelodnevni boravak. U posljednjih sedamnaest godina koliko djeluju, sto osamdeset dječaka spašeno je s ulice. Neki od njih su i diplomirali te otvorili svoje poslove. Davor je sliku Gospe Sinjske donio na pravo mjesto i s fra Sandrom je, uz posvetnu molitvu, postavio na vidljivo mjesto na radost svih ukućana. U Betlehemu je upoznao fra Antonija i fra Jagu s kojima je posjetio Baziliku Isusova Rođenja, jednu od najstarijih crkava na svijetu koju je sagradio rimski car Konstantin 330. godine. Franjevci su na Davora ostavili poseban dojam,

iako žive u ratnim i otežanim uvjetima, ispunjeni su skromnošću, duhovnošću i nadom za mirnim suživotom među ljudima.

Na kraju nam je otkrio što povezuje Put Svetog Jakova i Jeruzalemski put. *Fizička izdržljivost, mentalna spremnost i duhovni rast koji doživljavaš svakim prijeđenim korakom. Na oba puta osjećaš Božju prisutnost u tišini koja te prati, u sjećanjima na tvoje najmilije, u molitvi za potrebite i bez obzira koliko te noge bole usredotočen si na ono bitno, na svoj cilj. Ponovno otkrivaš sve vrijednosti u koje vjeruješ, zaključio je Davor.*

Ostvarivši svoj cilj, hodočašće Jaffa Port Tel Aviv - Jaffa Gate Jeruzalem i postavljanje zavjetnog dara, slike Gospe Sinjske, u Betlehemu kao poveznicu svog rodnog zavičaja s Isusovim rodnim mjestom, Davor Milošević se duhovno ispunjen vratio kao jeruzalemski hodočasnik natrag u svoju domovinu.

(Tekst: Helena Budimir,
fotografije: Davor Milošević)

Pobjednici povijest pišu

Sjajna zora opet sviće
nad Hrvatskom zemljom mojom,
zlatnim suncem okupana
i nebeskom plavom bojom.

Stoljećima čekali smo
da Pobjednik povijest piše,
na ognjištu oca svoga
sada Hrvat sretan diše.

Hrvatske su vjerne majke
na koljena Gospi pale,
suzom svojom molile je
sinove nam za dom dale.

Uslišila Rajska Djeva
svaku suzu puka svoga,
po svem svijetu sad vijori
barjak roda hrvatskoga.

Ime Hrvat ratnik znači
i hrvatska krv mu vrije,
Šahovnice on je čuvar
dok mu živo srce bije.

Sokolovin našim Hvala
za komadić ovog raja,
stvorili su Lijepu našu
bez njih ne bi postojala.

Sviju onih što usnuše
za hrvatski barjak sveti,
povijest našu i Oluju
Ti se Bože navijek sjeti.

I dok roda našeg bude
svako dijete treba znati,
Pobjednici za nas bdiju
Bog Oluja Djeva i Hrvati.

DINKO BARAĆ

Hodočasnici u Svetištu Čudotvorne Gospe Sinjske

Datum	Grupa	Sudionici
1. 1. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	100 osoba
11. 1. 2025.	Hodočasnici iz Biograda	50 osoba
12. 1. 2025.	Hodočasnici-Sesvetska sela	60 osoba
23. 2. 2025.	Hodočasnici iz Karlovca	42 osobe
9. 3. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	50 osoba
21. 3. 2025.	Učenici-Kaštel Novi	50 osoba
22. 3. 2025.	Hodočasnici-Vrbanja	40 osoba
22. 3. 2025.	Djeca iz Šibenika-Meterize	50 osoba
23. 3. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	60 osoba
27. 3. 2025.	Hodočasnici iz Kaštela	50 učenika
28. 3. 2025.	Hodočasnici iz Mostara	60 osoba
29. 3. 2025.	Hodočasnici-Zemunički dekanat	400 osoba
30. 3. 2025.	Hodočasnici iz Stupnika	100 osoba
30. 3. 2025.	Hodočasnici iz Gospića	100 osoba
30. 3. 2025.	Hodočasnici iz Rovinja	50 osoba
1. 4. 2025.	Učenici iz Dubrovnika	100 osoba
4. 4. 2025.	Hodočasnici iz Velike Gorice	50 osoba
5. 4. 2025.	Hodočasnici s Korčule	80 osoba
5. 4. 2025.	Grupa iz Veteranskog centra	50 osoba
5. 4. 2025.	Hodočasnici iz Sukošana	50 osoba
5. 4. 2025.	Grupa učenika iz Zagreba	40 osoba
6. 4. 2025.	Udovice Domovinskog rata - Zagreb	26 osoba
9. 4. 2025.	Učenici iz Zagreba	70 osoba
10. 4. 2025.	Hodočasnici iz Subotice	50 osoba
10. 4. 2025.	Hodočasnici iz Španjolske	10 osoba
11. 4. 2025.	Djeca iz Čerina	50 osoba
11. 4. 2025.	Učenici iz Zadra	80 osoba
13. 4. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	55 osoba
13. 4. 2025.	Hodočasnici iz Siska	50 osoba
16. 4. 2025.	Učenici iz Širokog Brijega	22 osobe
24. 4. 2025.	Hodočasnici s Hvara i Brača	100 osoba
27. 4. 2025.	Hodočasnici iz Garešnice	50 osoba
27. 4. 2025.	Hodočasnici iz Ozlja	50 osoba
27. 4. 2025.	Hodočasnici iz Karlovca	50 osoba

Datum	Grupa	Sudionici
28. 4. 2025.	Učenici iz Drniša	20 osoba
2. 5. 2025.	Djelatnici osnovne škole Zadar	40 osoba
4. 5. 2025.	Hodočasnici iz Rijeke	50 osoba
7. 5. 2025.	Hodočasnici iz Biograda	60 osoba
9. 5. 2025.	Djeca iz Šibenika	100 osoba
10. 5. 2025.	Hodočasnici iz Bibinja	150 osoba
10. 5. 2025.	Hodočasnici iz Župa Perušić	50 osoba
10. 5. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	55 osoba
11. 5. 2025.	Hodočasnici sv. Ivan Zelina	60 osoba
15. 5. 2025.	Učenici iz Šibenika	60 osoba
15. 5. 2025.	Učenici iz Zadra	50 osoba
16. 5. 2025.	Učenici iz Gradaca	30 osoba
18. 5. 2025.	Hodočasnici iz Karlovca	52 osobe
19. 5. 2025.	Učenici iz Imotskog	50 osoba
20. 5. 2025.	Djeca iz Šibenika	50 osoba
20. 5. 2025.	Hodočasnici iz Čapljine	130 osoba
22. 5. 2025.	Učenici iz Stoca- Hercegovina	60 osoba
22. 5. 2025.	Učenici iz Kistanja	48 osoba
24. 5. 2025.	Prijatelji Malog Isusa	250 osoba
25. 5. 2025.	Hodočasnici iz Sisačke biskupije	50 osoba
25. 5. 2025.	Zbor iz Dubrovnika	20 osoba
25. 5. 2025.	Hodočasnici iz Zaprešića	50 osoba
25. 5. 2025.	Hodočasnici iz Kutine	100 osoba
27. 5. 2025.	Hodočasnici s Filipina	25 osoba
28. 5. 2025.	Učenici iz Šibenika	90 osoba
30. 5. 2025.	Hodočasnici iz Slovenije	50 osoba
31. 5. 2025.	OFS iz Hercegovine	250 osoba
31. 5. 2025.	Hodočasnici s Filipina	20 osoba
1. 6. 2025.	Hodočasnici iz Karlovca	50 osoba
2. 6. 2025.	Osnovna škola Imotski	40 djece
3. 6. 2025.	Učenici iz Runovića	40 osoba
4. 6. 2025.	Učenici iz Murtera	30 osoba
8. 6. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	60 osoba
9. 6. 2025.	Grupa učenika iz Solina	80 osoba
9. 6. 2025.	Hodočasnici iz Vodica	50 osoba
15. 6. 2025.	Hodočasnici iz Odre	50 osoba
20. 6. 2025.	Djeca iz Tučepi	25 osoba
22. 6. 2025.	Hodočasnici iz Zagreba	70 osoba
30. 6. 2025.	Hodočasnici iz Slovenije	70 osoba
5. 7. 2025.	Hodočasnici iz Poljske	50 osoba
11. 7. 2025.	Hodočasnici iz SAD-a	50 osoba

Franjevačke riznice baštine

Povodom izložbe Zlatni uresi kolajni bajnih - Tradicijski nakit iz fundusa Muzeja Cetinske krajine – Sinj, Zbirki Franjevačkog samostana u Sinju i Franjevačkog muzeja i galerije Gorica – Livno

Muzej Cetinske krajine – Sinj, 29. svibnja – 15. srpnja 2025.

U međumuzejskoj suradnji Muzeja Cetinske krajine – Sinj, Zbirki Franjevačkog samostana u Sinju i Franjevačkog muzeja i galerije - Livno priređena je prigodna izložba na kojoj je muzeološki obrađena i prezentirana izvorna baštinska građa tradicijskog nakita koja sačinjava izniman dio muzejskih fundusa. Izložba je proistekla iz težnje za stjecanjem spoznaje o bogatstvu nakita kao prepoznatljivog segmenta unutar područja sveobuhvatne hrvatske etnografske baštine, s brojnim posebnostima povijesnog i kulturnog prostora, višeznačnom izražajnom simbolikom te oblikovnim rijetkostima. Proučavanjem i bilježenjem stilskih i tipoloških osobina različitih vrsta sačuvanih tradicijskih uresa otkrivaju se izuzetno visoka umjetnička i estetska ostvarenja materijalne pučke baštine, izražena vrijednošću plemenitih materijala, tehnika i postupaka njihove izrade. Prigodom izložbe priređen je popratni bogato opremljen i uređen muzejski katalog s preglednim tekstovima o povijesnom razvoju, regionalnim stilovima, elementima kulture i običaja kojima tradicijski nakit pripada. Uz tekstove kataloški su opisani i reproducirani izdvojeni muzejski predmeti s opširnim kataloškim jedinicama. S namjerom promišljenog predstavljanja muzejskih odjela i zbirki unutar složenih, zahtjevnih i dinamičnih muzejskih fundusa te ukazivanja na značaj muzejskog rada u očuvanju kulturnog naslijeđa snimljen je kratki dokumentarni film s video projekcijama muzejskih sadržaja.

Muzejska baština tradicijskog nakita

Prateći izložbene tematske cjeline posjetitelji imaju priliku razgledati i upoznati se s bogatstvom baštine tradicijskog nakita. U prvom dijelu je iznesen prikaz nakita od prapovijesnih do novovjekovnih razdoblja. Tradicijski nakit svojim likovno-estetskim vrijednostima, materijalima, tehnikama izrade, različitim tipološkim određenjima i načinom nošenja slijedi starohrvatsku nakitnu tradiciju, a uporište ove kulturne baštine sadržano je u zlatarskim radionicama, koje gradivne elemente nakitnih obrazaca stvaraju prema vlastitim estetskim kriterijima, u kojima se zrcale i prožimaju različiti kulturni utjecaji. Poveznice sa starohrvatskim nakitom očituju se u brojnim vrstama samostalnog nakita (naušnice, ogrlice, prstenje i dr.), materijalima, tehnikama izrade, a srodnosti se uočavaju i u načinu nošenja nakitnih predmeta. Za različitost tradicijskog nakita nedvojbeno je važan i utjecaj duhovno-religijskog svjetonazora, političko-povijesna određenost, estetika umjetničkih stilskih razdoblja, a nedvojbeno je zavičajna izdvojenost te obiteljski i društveni položaj. Posebna izložbena cjelina posvećena je regionalnim posebnostima određenim geomorfološkim i kulturno-povijesnim obilježjima unutar hrvatske tradicijske ostavštine koje obuhvaćaju dinarski, jadranski i panonski kulturni krug. Prema tim zasebnim skupinama, tradicijski nakit, kao i ostala izvorna višestoljetna materijalna baština, svrstava se prema elementima kulture i običaja kojima pripada, odnosno kojima odgovara – u dinarsko, jadransko ili panonsko područje.

Tradicijski nakitni predmeti predstavljeni na izložbi, svojim stilskim značajkama pripadaju i ulaze u sastav uglavnom dinarskog i jadranskog

etnografskog kulturnog prostora. Prezentirani izložci mnogostruko odražavaju nakitnu baštinu urešavanja unutar ovih areala sa svim kulturološkim izričajima, oblikovnim načelima i jasnim sakralnim ikonografskim repertoarom. Posebnost nakita i ukrasa u dinarskom kulturnom krugu je bogato dekoriranje metalnim nakitnim repertoarom, tehnikom apliciranja na slojevitu žensku i mušku nošnju. Samostalni nakitni predmeti dinarskog područja vrlo su slični nakitu unutar tradicijske nošnje. Izrađivali su ih uglavnom zlatari obrtnici, tehnikama lijevanja, filigrana, granulacije, pozlaćivanja, od plemenitih kovina. Za Cetinsku krajinu su stilski osebujne ogrlice, *srce na sindžiru*, s privjeskom u obliku srca sa spremnikom za štovanje relikvije izrađene od zlata i srebra. Primjerci datiraju u 19. stoljeće što potvrđuju i najbliže analogije, slični tradicijski privjesci *Coure d'Abruzzo* koji potječu iz autohtone kulture središnje talijanske regije Abruzzo. Istome tipu pripadaju i ogrlice s privjescima u obliku križa s raspelima od svjetlucavog sedefa po uzoru na renesansna umjetnička djela. Elementi renesansne likovnosti očituju se i u stvaralaštvu ostalih raznolikih nakitnih tipova. Likovni izričaj istovjetnog unikatnog nakita osobito je prisutan

unutar mediteranskog kulturnog kruga utemeljenog na kršćanskim vrednotama svojstvenim hrvatskoj kulturnoj tradiciji, kojeg nalazimo i u nakitu dinarskog kruga, naročito u Sinju i na njegovom širem području. Najvrijedniji nakitni tradicijski predmeti, zavjetni darovi, biserje i drago kamenje uokviruju i krase sliku Blažene Djevice Marije, Gospu Sinjsku, stvarajući jedinstvenu, vrhunsku i unikatnu skladnu cjelinu. Među izloženim eksponatima osobito se ističe tradicijski nakit livanjskog kraja iz zbirke Franjevačkog muzeja i galerije Gorica - Livno. Nakitni predmeti pripadaju skupini nakita dinarskog područja u kojima se isprepleću elementi osmanske tradicije i ornamentike s utjecajem zapadne umjetnosti. Izdvajaju se dijelovi oglavlja, naušnice, narukvice i dvodijelne pojasne kopče od plemenitih materijala zlata, srebra, mjedi i jantara u tehnici lijevanja, filigrana i granulacije. U nekoliko tematskih zaokruženih skupina na izložbi je prezentirana i tradicijska nakitna baština jadranskoga područja koja se nedvojbeno razvijala na osnovama antičkih i starohrvatskih arhetipskih oblika nakita, prihvaćajući i suvremene osobitosti europskih povijesnih i kulturnih središta, uključujući najbližu Veneciju koja je,

trgovinom šireći svoj utjecaj, značajno poticala umjetničku etnografsku tradiciju. Samostalni nakitni predmeti izrađeni od skupocjenih metala ponajviše zlata u tehnikama umjetničke obrade pripadaju fondusu Zbirke Franjevačkog samostana u Sinju prikupljeni ili zavjetno darovani s osobitim poštovanjem. Svojim umjetničkim, estetskim odlikama upotpunjuju i obogaćuju muzejske riznice te svjedoče o stoljetnoj neprekinutoj povezanosti i sjedinjenosti s franjevcima.

Zlatarski povijesni slijed

Domaće zlatarske radionice u Dalmaciji, osobito u Splitu, Trogiru, Šibeniku, Zadru, Rijeci i Dubrovniku izrađivale su različite tipove tradicijskog nakita, a njegujući zlatarsko umijeće, vještine i majstorstvo, posebno se isticao i Sinj sa svojim priznatim i uglednim obiteljskim zlatarskim radionicama ovlaštenim i usavršenim za izradu srebrnog i pozlaćenog nakita. Povijesne izvore o dugoj postojanosti sinjskih zlatarskih obitelji u 18., 19. i pr. pol. 20. stoljeća nalazimo u opsežnom arhivskom gradivu, zbirka crkvenih matičnih knjiga i dokumenata, raznim bilježničkim ispravama, spisima, registrima, izvodima i popisima u kojima se navode zlatarski obrtnici u Sinju. Umijeće zlatarskog umjetničkog obrta

ima dugu i bogatu tradiciju prema potvrđenim podacima o zlatarskim obiteljima. U spomenutim razdobljima u Sinju se očuvala izvorna obrtnička produkcija ručne obrade unikatnih zlatarskih predmeta. Osim nakitnih predmeta zlatarske radionice izrađivale su i liturgijsko posuđe od zlata ili pozlaćenoga srebra, relikvijare, razne votive, okvire za slike i krunice, predmete za svakodnevnu uporabu kao pribor za jelo, dekorativno posuđe te razne druge ukrasne predmete pečatirane inicijalima majstora, utisnutima na predmetima. Od kraja 18. do sredine 20. stoljeća u Sinju stvaraju, razvijaju i unaprijeđuju svoju djelatnost zlatarske obitelji Mediković, Matić Tokmak, Vuletić, Radonić, Ivanković, Mandinić, Boman, Brainović, Mravak, Jelović, Kolak Prlj, Sablić, Romac, Penović, Pivalica, Rendić Dujmović, Filipović, Filipović Grčić, Ugrin i Radanović. Izložbena cjelina posvećena zlatarskom obrtu u Sinju prezentirana je odabranim muzejskim eksponatima zlatarske radionice Ivana Radonića Brdara s kraja 19. i početka 20. stoljeća čiji je inventar u cijelosti dio muzejskog postava Zbirke Franjevačkog samostana u Sinju. Među eksponatima izdvajaju se zlatarski alatni strojevi izrađeni u Manufakturi Carl Bauer u Münchenu, kao i druga oprema te razni alati. Izložci korištenih alatnih predmeta i sažeti opisi pružaju uvid u slojevitost tijeka postupka zlatarskih proizvoda te svjedoče o stoljetnom kontinuitetu majstorske izrade u zlatarskom obrtništvu.

Odabrani muzejski izložci predstavljeni na zajedničkoj izložbi široj javnosti zorno prezentiraju izrazitu vrijednost tradicijskog nakita s njegovim povijesno-umjetničkim značenjem. To je samo neznatan dio muzejske građe povijesne, umjetničke, znanstvene i kulturne važnosti pohranjene u zbirka Muzeja Cetinske krajine – Sinj te Franjevačkog Muzeju i galeriji Gorica – Livno i Zbirka Franjevačkog samostana u Sinju čije je spomeničko i kuturno-umjetničko naslijeđe ishodišna postavka i sastavnica u povjesnici hrvatske kulturne baštine.

Anita Librenjak

Projekt nove kapele i dvorane za hodočasnike i župljane

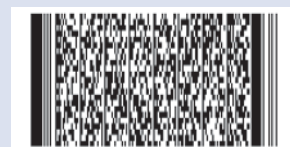
Obraćamo se dobročiniteljima da nam pomognu u dovršenju projekata.
Svoj dar možete donijeti u župni ured ili izvršiti uplatu preko računa:

Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja

- Franjevački samostan Sinj

HR 0923400091110099301

- PBZ banka

SVETIŠTE I BAZILIKA ČUDOTVORNE GOSPE SINJSKE
„Majko nade, moli za nas!“
SVETA GODINA - HODOČASNICI NADE
PROSLAVA VELIKE GOSPE - 2025.

UOČNICA VELIKE GOSPE:

Četvrtak, 14. kolovoza 2025.

RASPORED SVETIH MISA U SVETIŠTU:

6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 18, 21 sat

8 sati: sv. Misa na Gradu, predsjednik mlado misnik don Marko Koprčina

18 sati: Sv. Misa na Trgu dr. Franje Tuđmana,
predsjednik mons. Marko Medo,
biskup Gospičke biskupije

21 sat: sv. Misa u Svetištu, predsjednik rektor i gvardijan fra Marinko Vukman

RASPORED ISPOVIJEDANJA: Od 5:00 - 12:30 // 14:30 - 21:30 sati

BDJENJE NA GRADU:

Četvrtak, 14. kolovoza 2025. od 22:00-6:00 sati

SVETKOVINA VELIKE GOSPE:

Petak, 15. kolovoza 2025.

RASPORED SVETIH MISA U SVETIŠTU:

4, 5, 6, 7, 8, 15, 16, 18, 21 sat

4 sata: sv. Misa zornica, predsjednik župnik fra Antonio Mravak

7 sati: sv. Misa na Gradu, predsjednik mlado misnik fra Oliver Marčinković

9:30 sati: Procesija i sv. Misa na Trgu dr. Franje Tuđmana,
predsjednik mons. Zdenko Križić,
nadbiskup Splitsko-makarske nadbiskupije

18 sati: sv. Misa na Trgu dr. Franje Tuđmana,
predsjednik fra Siniša Balajić, provincijal

21 sat: sv. Misa u Svetištu, predsjednik mons. Antun Sente, rektor Svetišta sv. Josipa u Karlovcu

RASPORED ISPOVIJEDANJA: Od 3:00 - 12:30 // 14:30 - 21:30 sati

MISA ZAHVALNICA NA GRADU:

Subota, 16. kolovoza 2025.

7 sati: sv. Misa na Gradu, predsjednik fra Antonio Mravak

POSVETA DJECE GOSPI SINJSKOJ:

Nedjelja, 17. kolovoza 2025.

18 sati: sv. Misa u Svetištu, predsjednik fra Marko Pudar

SVETIŠTE I BAZILIKA ČUDOTVORNE GOSPE SINJSKE

„Majko nade, moli za nas!“

SVETA GODINA - HODOČASNICI NADE

DEVETNICA I HODOČAŠĆA ČUDOTVORNOJ GOSPI SINJSKOJ - 2025.

DEVETNICA VELIKOJ GOSPI: Od 6.-13. kolovoza:

SVETE MISE U SVETIŠTU:

6 sati - Misa zornica

7 sati - Zavjetna misa

9 sati - Hodočasnička misa

18:20 sati - Gospina krunica i molitva Devetnice

19 sati - Večernja misa

DEVETNICOM PREDSEDAJU:

don Ivan Vučak, don Marinko Mlakić

fra Šimun Bilokapić, don Matija Pavlaković

SVETA ISPOVIJED U SVETIŠTU:

Od 5:30-12:00 // 17:30-20:00 sati

ZAVJETNE MISE ŽUPE GOSPE SINJSKE:

Srijeda, 6. kolovoza u 7 sati: GLAVICE

Četvrtak, 7. kolovoza u 7 sati: BRNAZE

Petak, 8. kolovoza u 7 sati: RADOŠIĆ

Subota, 9. kolovoza u 7 sati: LUČANE

Ponedjeljak, 11. kolovoza u 7 sati: KARAKAŠICA I SUHAČ

Utorak, 12. kolovoza u 7 sati: ČITLUK I JASENSKO

Srijeda, 13. kolovoza u 7 sati: SINJ I PODVAROŠ

HODOČAŠĆA I SLAVLJA U ČAST GOSPE SINJSKE:

Petak, 25. srpnja: 10 sati: "XI. REGIONALNO HODOČAŠĆE HRVATSKE VOJSKE, POLICIJE I BRANITELJA"

Subota, 26. srpnja: 10 sati: ŽUPE GRADA ŠIBENIKA, ĐUBRAVA, SITNO GORNJE

Nedjelja, 27. srpnja: 9 sati: TRILJ, VEDRINE, KOŠUTE, VOJNIČ, GARDUN

11:30 sati: MISA ZA ALKARE I VITEŠKO ALKARSKO DRUŠTVO

Srijeda, 30. srpnja: 10:30 sati: DAN DUHOVNIH ZVANJA CETINSKE KRAJINE

Četvrtak, 31. srpnja: 20 sati: „XVI. festival Marijansko-duhovne klapske pjesme "Klape Gospi Sinjskoj"

Nedjelja, 3. kolovoza: 8 sati: DICMO, SIČANE, KRUŠVAR, ERCEGOVCI

8 sati: MISA ZA ALKARE NA GRADU - „310. SINJSKA ALKA" | 10 sati: HODOČAŠĆE RAME

Utorak, 5. kolovoza: 10 sati: MISA ZA DOMOVINU - „DAN POBJEDE I DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI"

Srijeda, 6. kolovoza: 9 sati: OTOK - UDOVIČIĆI

Četvrtak, 7. kolovoza: 9 sati: GALA - GLJEV | 19 sati: RAVNE NJIVE - SPLIT, BRDA - SPLIT

Petak, 8. kolovoza: 9 sati: BAJAGIĆ, OBROVAC SINJSKI, ČAČIJIN DOLAC, PRIORICA, PUJANKE - SPLIT

Subota, 9. kolovoza: 9 sati: TURJACI, KAŠTEL STARI, RADUN, DUGI RAT, JASENICE, OMIŠ - SV. PETAR

Nedjelja, 10. kolovoza: 6 sati: HODOČAŠĆE MLADIH SPLITSKO-MAKARSKE NADBISKUPIJE

Ponedjeljak, 11. kolovoza: 9 sati: GRAB, JABUKA, VELIĆ, RUDA, VRPOLJE, ČAČVINA, OMIŠ - SV. MIHOVIL

20:30 sati: "Koncert duhovne glazbe "Ususret Majci"

Utorak, 12. kolovoza: 9 sati: UGLJANE, ČAPORICE, STRMENDOLAC, NOVA SELA, TIJARICA, KAMENSKO, VOŠTANE, ROŽE

19 sati: VISOKA - SPLIT

Srijeda, 13. kolovoza: 9 sati: VRLIKA, HRVACE, POTRAVLJE, SATRIĆ, MALJKOVO, BITELIĆ, ZASIOK,

DABAR, VUČI POLJE, RUMIN, ZELOVO

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

Svetište Čudotvorne
Gospe Sinjske
Sinj

HRVATSKA

HRVATSKA MARIJANSKA SVETIŠTA

Svetište Čudotvorne Gospe Sinjske
Sinj